

Prediker

Prediker 1

1. De woorden van den prediker, den zoon van David, den koning te Jeruzalem. Te Jeruzalem was de koninklijke zetel; doch Salomo is koning geweest over de twaalf stammen des volks van Israël. Zie onder Pred. 1:12.
2. Ijdelheid der ijdelheden, Dat is, de allergrootste ijdelheid; gelijk men zegt *koning der koningen*, dat is de allergrootste koning; *lied der liederen*, dat is het allerhoogste lied, Zie Gen. 9:25; Lev. 2:3; en versta deze woorden alzo, dat Salomo te kennen geeft dat alle aardse dingen ons niet kunnen helpen om tot de ware gelukszaligheid te komen. **zegt de prediker; ijdelheid der ijdelheden, het is al ijdelheid.** Te weten al wat onder de zon geschiedt, Pred. 1:3.
3. **Wat** Alsof hij zeide: geen, gans geen voordeel Of, *overschot, overblijfsel, profijt, gewin*, te weten om gerustheid des gemoeds te bekomen, waarin eigenlijk de gelukzaligheid gelegen is. **voordeel** Of, *overschot, overblijfsel, profijt, gewin*, te weten om gerustheid des gemoeds te bekomen, waarin eigenlijk de gelukzaligheid gelegen is. **heeft de mens van al zijn arbeid, Of moeilijken arbeid;** te weten zo des geestes als des lichaams. **dien hij arbeidt onder de zon?** Dat is, aangaande de vergankelijke dingen der tegenwoordige wereld.
4. **Het ene geslacht** De zin dezer woorden is: de menigte der mensen, die nu leeft, vergaat; alzo zullen die ook vergaan, die van eeuw tot eeuw na hen komen zullen. Zie Ps. 12:8; Ja al wat in de wereld is, is vergankelijk en veranderlijk; derhalve kan het de mens geen bestendige gelukzaligheid aanbrengen. **gaat, en het andere geslacht komt; maar de aarde staat in der eeuwigheid.**
5. **Ook rijst de zon op** De zin van dit en der naastvolgende verzen schijnt te zijn: Alle arbeid, zo des geestes en des lichaams, in de wereldse dingen, maakt den mens vol bekommernis en zorg, zodat hij gedurig in beweging en beroerte is, gelijk de zon, de lucht en de rivieren; zo maakt hij dan den mens niet gelukzalig., **en de zon gaat onder, en zij hijgt naar haar plaats, waar zij oprees.**
6. **Zij gaat naar het zuiden,** Te weten van dien tijd af, dat zij in het hemelteken *Cancer* gaat, totdat zij in het teken *Capricornus* gaat, te weten in den zomer en herfst. **en zij gaat om naar het noorden; de wind gaat steeds omgaande,** Hebr. *omgaande omgaande.* en de wind keert weder Waaiende dan uit het ene, dan uit het andere gewest of kwartier. **tot zijn omgangen.**
7. **Al de beken gaan in de zee, nochtans wordt de zee niet vol;** Te weten, zo vol dat zij over het aardrijk heen lopen zou, maar zij blijft al in een staat. Zie Job 38:10,11; Ps. 104:9. **naar de plaats, waar de beken heengaan** De Prediker wil zeggen dat de rivieren in gedurigen loop en weder kering zijn., **derwaarts gaande keren** Te weten door de aderen, die onder de aarde lopen. **zij weder.**
8. **Al deze dingen worden zo** Of, *zijn zo vol arbeids, of woeling.* **moede, dat het niemand zou kunnen uitspreken;** Ja ook met zijn verstand of zinnen niet zou kunnen begrijpen. En volgens die kunnen die dingen, die men in de wereld ziet en hoort, den mensen geen recht genoeg of rust des gemoeds aanbrengen. **het oog wordt niet verzadigd met zien; en het oor wordt niet vervuld van horen.**
9. **Hetgeen er geweest is, hetzelfde zal er zijn, en hetgeen er gedaan is, hetzelfde zal er gedaan worden; zodat er niets nieuws** Te weten belagende die dingen, die op aarde geschieden naar den algemene loop der natuur; maar het heeft een andere

gelegenheid met de buitengewone werken Gods. is onder de zon.

10. Is er enig ding, waarvan men zou kunnen zeggen: Ziet dat, het is nieuw? Het is alreeds geweest De zin is, er is niets, al schijnt het nieuw, of het is ook voor deze de ene tijd of de andere tijd geweest. in de eeuwen, die voor ons geweest zijn.
11. Er is geen gedachtenis van de voorgaande dingen; en van de navolgende dingen, die zijn zullen, van dezelve zal ook geen gedachtenis zijn bij degenen, die namaals wezen zullen.
12. Ik, prediker, was koning over Israel te Jeruzalem.
13. En ik begaf mijn hart om met wijsheid te onderzoeken, en na te speuren al wat er geschiedt Zo hetgeen naar de orde der natuur voortkwam, 1 Kon. 3: en 1 Kon. 4: als hetgeen tegen den algemenen loop der natuur was geschiedende. onder den hemel. Deze moeilijke bezigheid Hebr. *kwade bezigheid*, of *moeite*, of *bekommernis*, die *boos*, of *moeilijk*, genoemd wordt, omdat zich de mens daarin bezighoudt, en evenwel het rechte voordeel daarvan niet geniet, vermits men nimmermeer komen kan tot een volkomen kennis aller dingen, noch der oorzaken waar ze uit spruiten, gelijk ook omdat de tewerkstelling der menselijke wetenschap geheel zwaar is. heeft God den kinderen der mensen gegeven, om zich daarin Of, *om daarin*, of *daarmede bezig te zijn*, of *om hen daarin te kwellen*, of *om hen daardoor te vernederen*. te bekommeren.
14. Ik zag al de werken aan, die onder de zon geschieden; en ziet, het was al ijdelheid en kwelling des geestes Dat is, niet een slechte hoofdbreking, maar ene kwelling, knaging, verbreking, of vertering des harten of des gemoeds. Anders: *weiding*, of *voeding des winds*; dat is ene zaak, waar de mens niet meer in gesterkt wordt in zijn

gemoed, dan alsof hij zijn lichaam met wind wilde voeden, of onderhouden, Zie dergelijke manier van spreken, Jer. 22:22; Hos. 12:2..

15. Het kromme kan niet recht Te weten door eigen vernuft of menselijke kloekheid, maar God vermag alles; daarom bidt David: *Heere, schep in mij een nieuwen geest*. Zie onder Pred. 7:13. **gemaakt worden; en hetgeen ontbreekt**, Dat is, daar zijn zoveel gebrekkelikheden en onvolkomendheden in de zaken dezer wereld, dat zij niet te tellen zijn. **kan niet geteld worden**.
16. Ik sprak met mijn hart, zeggende: Zie, ik heb wijsheid vergroot Of, *ik ben groot en overvloediger geworden in wijsheid*; te weten in de wetenschap der natuurlijke dingen en der zaken, die in de wereld geschieden. Zie 1 Kon. 3:12, en 1 Kon. 4:29, en 1 Kon. 10:7,23; Pred. 2:9. en vermeerderd, boven allen, die voor mij te Jeruzalem geweest zijn; en mijn hart heeft veel wijsheid en wetenschap gezien. Dat is, ervaren en ondervonden. Zie Job 7:7.
17. En ik begaf mijn hart Dat is, ik heb mij benaarstigd om nog beter te verstaan wat er van de uitnemendheid der wijsheid is mits daartegen stellende en als opwegende de dwaasheid, het tegendeel der wijsheid. Zie Pred. 2:12. **om wijsheid en wetenschap te weten, onzinnigheden en dwaasheid; ik ben gewaar geworden, dat ook dit een kwelling** Zie boven *Ec. 1:14. **des geestes is**.
18. Want in veel wijsheid is veel Te weten. overmits degenen, die in wijsheid en verstand uitsteken, vele dingen bemerken, die tegen de wijsheid strijden en hun derhalve op het hoogste mishagen; of ook, omdat de geest des mensen *ook der allerwijsten* zijne bedenkingen niet kan uitvoeren. **verdriet; Of, toornigheid, onmoed, of onmoedigheid. en die wetenschap** Dat is, die veel weten wil, die heeft ook veel bekommernis. **vermeedert, vermeedert smart. Of, pijn, kwaal, bekommernis**.

1. Ik zeide in mijn hart: Nu, welaan, Hebr. *ga nu*. ik zal u beproeven Hier spreekt Salomo zijn eigen hart aan, alsof hij zeide: Ik wil eens beproeven of de wellusten en wereldse genoegens het ware en het hoogste goed zijn, dat degenen die daarin baden, een recht vergenoegen des geestes en rechte gelukzaligheid zou kunnen aanbrengen. **door vreugde; derhalve zie het goede aan** Hebr. *zie in het goede*; dat is, verzadig u met het goede; dat hier te zeggen is, met lichamelijke geneugten.; **maar zie, ook dat was ijdelheid.** Te weten, alzo wel, als hetgeen dat tevoren in Pred. 1: verhaald is, namelijk de onderzoeking van wereldse dingen.
2. Tot het lachen Versta dit alzo, dat het veel en onmatiglijk lachen en springen meer een gekke en onwijze, dan een wijze en verstandige man betaamt, Spreuk. 20:1. Maar om zekere oorzaken somtijds matiglijk lachen is niet te berispen. **zeide ik: Gij zijt onzinnig, en tot de vreugde:** Versta hier, vleselijke of wereldse vreugde. **Wat maakt deze? Of, waarom doet gij dit?** De zin is, wat voordeel brengt deze wereldse vreugde mede? Immers deugt en dient zij niet om de ware gelukzaligheid te erlangen.
3. Ik heb in mijn hart Dat is, bij mijzelf. **nagespeurd, Of, onderzocht, of gezocht, of beraadslaagd. om mijn vlees** Dat is, mijn lichaam. De zin is: Ik heb mij benaarstigd om tegelijk in lichamelijke geneugten en in wijsheid te leven, voegende alzo de wijsheid en de geneugte tezamen; want men moet hier onder den naam van *wijn* verstaan allerlei lekkere spijs en drank. ja allerlei wellusten. **op te houden in den wijn** Of, *te trekken tot den wijn*, dat is, tot den wijn gewennen. Anders: *mijn vlees den wijn over te geven.*, (nochtans leidende mijn hart in wijsheid Hij wil zeggen: ik heb voorgenomen de wijsheid die mij God gegeven heeft, alzo in mijn hart te bewaren, dat ik nochtans uiterlijk de dwaasheid *te weten, met lekkerlijk te eten en te drinken, en met wellusten te plegen* ook plaats geven

- wilde, die grijpende en vasthoudende.) en om de dwaasheid vast te houden, totdat ik zou zien wat den kinderen der mensen het best ware, dat zij doen zouden onder den hemel, *gedurende* het getal der dagen huns levens.
4. Ik maakte mij Hebr. *ik maakte mijne werken groot*; te weten, niet alleen ter nooddrift, maar ook tot ene betoning van mijne heerlijkheid en tot geneugte. **grote werken**, Dat is, gebouwen, gelijk straks volgt, en ook Pred. 2:5,6. **ik bouwde mij huizen, ik plantte mij wijngaarden.** Te weten, in Baal-Hamon; #Hoogl.8:11.
  5. Ik maakte mij hoven Te weten, waar allerlei kruiden en bloemen in wiessen. **en lusthoven** Te weten, waar allerlei kruiden en bloemen in wiessen., **en ik plantte bomen in dezelve, van allerlei vrucht** Hebr. *alle.*
  6. Ik maakte mij vijvers Versta, zodanige vijvers, in welke steeds water was, zo regenwater als opwellend water. **van wateren, om daarmede te bewateren het woud, dat met bomen groende.**
  7. Ik kreeg knechten en maagden Of, *ik bezat, of veroverde.*, en ik had kinderen des huizes Dat is, kinderen binnenshuis geboren, te weten van mijne knechten en maagden. Verg. Gen. 12:5, en Gen. 14:14, en Gen. 15:3, en Gen. 17:12.; **ook had ik een groot bezit van runderen** Onder deze soorten worden ook andere beesten verstaan, zo grote als kleine. **en schapen** Onder deze soorten worden ook andere beesten verstaan, zo grote als kleine., **meer dan allen, die voor mij te Jeruzalem geweest waren.**
  8. Ik vergaderde Zie 1 Kon. 9:28, en 1 Kon. 10:14,21,22,26. **mij ook zilver en goud, en kleinoden der koningen** Dat is, die men bij enige koningen of in vreemde landschappen kon vinden. Of, hetgeen bij de koningen en in iedere provincie voor het

kostelijkste gehouden werd. en der landschappen; ik bestelde Hebr. *ik maakte*. mij zangers en zangeressen, en wellustigheden der mensenkinderen, snarenspeel, ja, Of, *muzikaal akkoord of verscheidene melodien van muziekinstrumenten, of karossen, of uitgelezen zeer schone vrouwen, in den krijg gevangen*; te weten, om mij te dienen in alle dingen, waartoe de vrouwen bekwaam zijn. Het Hebreeuwse woord wordt nergens anders gevonden dan hier, daarom wordt het zo verscheidenlijk overgezet. allerlei snarenspeel.

9. En ik werd groot, en nam toe, meer dan iemand, die voor mij te Jeruzalem geweest was; ook bleef Hebr. *stond*; dat is *bestond*, of *bleef bestendig bij mij*. De zin is: Ofschoon ik al die bovenverhaalde rijkdommen en heerschappijen had, nochtans liet ik daarom de wijsheid niet varen, maar ik volhardde evenwel in mijn wijze regering. Vergelijk boven Pred. 2:3. **mijn wijsheid** Dat is de wijsheid met welke mij God boven alle anderen begaafd had. **mij bij**.
10. En al wat mijn ogen begeerden, dat onttrok ik hun niet; ik wederhield mijn hart niet van enige blijdschap, maar mijn hart was verblijd vanwege al mijn arbeid; en dit was mijn deel Dat is, al wat ik genoten heb voor al mijne moeite, is geweest een vergankelijke en haast voorbijgaande vreugde. Zie onder Pred. 5:17. **van al mijn arbeid**.
11. Toen wendde ik mij tot al mijn werken, die mijn handen gemaakt hadden, en tot den arbeid, dien ik werkende gearbeid had; ziet, het was al ijdelheid en kwelling des geestes, Zie boven Pred. 1:14. en daarin was geen voordeel onder de zon. Dat is, in enige zichtbare en vergankelijke dingen.
12. Daarna wendde ik mij, Dat is, ik begaf mij tot overlegging van de wijsheid en de dwaasheid, die ik beide beproefd had, om

- te oordelen bij mijzelfen bij welke de uitnemendheid was. **om te zien** Dat is, om terdege te merken op de wijsheid. **wijsheid**, ook onzinnigheden en dwaasheid; want hoe zou een mens, Anders: *want wat zou de mens doen, die na de koning komen zal? Even hetzelfde, dat alrede gedaan is*. De zin is: Zo er iemand is, die meent dat ik, die zo een machtig en wijs koning ben, alles niet wel verstaan noch ervaren heb, en dat er overzulks enig ander middel zou mogen zijn om tot de gelukzaligheid te komen, die dwaalt grovelijk, hij zal niet anders vinden dan hetgeen ik daarvan verklaar, een ieder mag zich hierin op mijn woord wel verlaten. **die den koning** Dat is, mij. Hij wil zeggen: die zou kunnen doen wat ik, die een machtig koning ben, gedaan heb? **nakomen zal, doen hetgeen alrede gedaan is?**
13. Toen zag ik, dat de wijsheid uitnemendheid heeft boven de dwaasheid, gelijk het licht uitnemendheid heeft boven de duisternis.
14. De ogen Dat is, de wijze is welbedacht, en hij gaat voorzichtig in al zijn handel; maar een dwaas mens is onbedachtzaam en onvoorzichtig in al hetgeen hij te doen heeft. Zie onder Pred. 8:1, en Spreuk. 17:24. **des wijzen zijn in zijn hoofd, maar de zot wandelt** Dat is, hij weet niet hoe hij zijne zaken zal aanstellen. **in de duisternis**. Toen bemerkte ik ook, dat enerlei Te weten, zoveel aangaat hetgeen dat hun overkomt in dit tegenwoordige leven, gelijk daar zijn verscheidene ellendigheden, krankheden en smarten des lichaams, alsook de dood zelf. Verg. hiermede Ps. 49:11. **geval hun allen bejegt** Dat is, hun beiden, zowel den wijzen als den dwazen..
15. Dies zeide ik Te weten, oordelende naar de gelegenheid der zaken, die men dagelijks voor ogen ziet gebeuren. **in mijn hart: Gelijk het den dwaze bejegt, zal het ook mijzelfen** Dat is, ik ben zowel allerlei ellenden onderworpen en ik zal zowel sterven, als de dwaas, ja gelijk alle andere

mensen. bejegenen; waarom heb ik Dat is, waarom heb ik mij dan meer bevljigt om wijsheid te verkrijgen dan andere? Of, *waarom zou ik dan meer naar wijsheid staan?* Alsog hij zeide: Dewijl de dood mij zowel overkomen zal als alle anderen, waartoe zal mij de menselijke wijsheid bevorderlijk zijn? dan toen meer naar wijsheid gestaan? Toen sprak ik in mijn hart, dat ook hetzelfde ijdelheid was.

16. Want er zal in eeuwigheid niet meer gedachtenis van een wijze, dan van een dwaas zijn; aangezien hetgeen nu is, in de toekomstige dagen altemaal vergeten wordt; en hoe sterft Ene vraag met verwondering. Alsof hij zeide: Het is een droevige zaak, dat een voorteffelijk wijs man zowel en zo haast sterven moet, en dikwijls, naar het oordeel der wereld, gelijke uitkomst heeft als een zot. Anders: *En hoe de wijze sterft met den zot. de wijze met den zot?* Dat is, zowel als de zot. Zie Ps. 49:11,12.

17. Daarom haatte ik dit leven Dat is, het verdroot mij te leven., want dit werk dacht mij kwaad, Hebr. *was kwaad in, bij, of over mij.* dat onder de zon Dat is, al de werken en handtingen der mensen. geschiedt; want het is al ijdelheid en kwelling des geestes.

18. Ik haatte ook al Dat is, ik heb er een weerzin in gehad, te weten, lettende op de ijdelheid der rijkdommen en de vergadering der dingen, die men met zo grote moeite verkrijgt, en inzonderheid ten aanzien van de onzekerheid welken erfgenaam men hebben zal. mijn arbeid, Dat is, mijn goed, dat ik met mijn arbeid verkregen en samengebracht had. dien ik bearbeid had onder de zon, dat ik dien zou achterlaten aan een mens, die na mij wezen zal Dat is, die mij in het rijk zal navolgen..

19. Want wie weet, *Rehabeam*, de zoon en opvolger van Salomo, heeft door zijne dwaasheid en onvoorzichtigheid het grootste deel van zijn koninkrijk verloren; 1 Kon. 12. Men kan enigmate uit dit vers afnemen dat Salomo wel gewerkt heeft, dat zich Rehabeam

niet wel zou aanstellen in de regering van het rijk. of hij wijs zal zijn, of dwaas? Evenwel zal hij heersen over al mijn arbeid, Dat is, over al de goederen en voortreffelijke grote dingen, die ik met veel moeite verworven en vergaderd heb. dien ik bearbeid heb en dien ik wijselijk beleid heb onder de zon. Dat is ook ijdelheid.

20. Daarom keerde ik mij om, Alsof hij zeide: Ik ben in deze mijne gedachten eindelijk daartoe gekomen, dat ik in het minst geen genoegen heb aan al hetgeen ik door mijn arbeid verworven had. Zie Pred. 2:18. om mijn hart te doen wanhopen over al den arbeid, dien ik bearbeid heb onder de zon.

21. Want er is een mens, wiens arbeid in wijsheid, en in wetenschap, en in geschikkelijkheid is; nochtans zal hij die overgeven Te weten, arbeid, dat is, al het goed, dat hij met zijnen arbeid vergaderd en gewonnen heeft. tot zijn deel, aan een mens, die daaraan niet gearbeid heeft. Dit is ook ijdelheid en een groot kwaad. Dat is verdriet, of kwelling, gelijk Matth. 6:34.

22. Wat heeft toch die mens Te weten van wien Pred. 2:21 gesproken is. van al zijn arbeid, en van de kwellingen zijns harten, dien hij is bearbeidende onder de zon?

23. Want al zijn dagen zijn smarten, Dat is, vol droefenis en zwaarigheid, Zie Job 14:1, de aantekening. en zijn bezigheid is verdriet; zelfs des nachts rust zijn hart niet. Datzelve is ook ijdelheid.

24. Is het *dan* Anders: *daar is dan niet beter voor den mens dan dat hij ete* De zin is dat hij, alle onnutte zorg en bekommernis bezijden stellende, geniete en gebruikte hetgeen hem God gegeven heeft. en *drinke*, enz. Anders: *het is niet goed* Te weten, zoveel het tijdelijke goed en dit vergankelijke leven aangaat. voor den mens dat hij eet en drinkt; dat is, dat hij in eten en drinken al zijn lust en genoegen neemt. niet goed Te weten, zoveel het tijdelijke goed en dit vergankelijke

leven aangaat. voor den mens, dat hij ete De zin is dat hij, alle onnutte zorg en bekommernis bezijden stellende, geniete en gebruikte hetgeen hem God gegeven heeft. en drinke, en dat hij zijn ziel Dat is, zichzelf. het goede doe Hebr. *het goede doe zien*; dat is, welvare, wat goeds geniete van zijnen arbeid? genieten in zijn arbeid? Of van zijnen arbeid; dat is van zijne goederen. Ik heb ook gezien, dat zulks Dat is dat het een bijzondere gave Gods is, die alle man niet heeft; te weten dat men zich late genoeg en zich vrolijk make met hetgeen men van de milde hand Gods ontvangen heeft. van de hand Gods is.

25. (Want wie zou er van eten, Alsof hij zeide: Indien er enig ander beter genot uit die tijdelijke dingen te halen ware, wie zou dat lichter en beter kunnen doen dan ik? of wie zou zich *daartoe* Te weten daarvan te nemen, namelijk met vrolijkheid. haasten, meer dan ik zelf?)

26. Want Hij geeft wijsheid, Te weten, God. en wetenschap, en vreugde den mens, die goed is voor Dat is, die vroom en godzalig is. Zijn aangezicht; maar den zondaar Dat is, den goddeloze, aan wien Hij geen welgevallen heeft. Zie Ps. 1:1, van het woord *zondaar*. geeft Hij bezigheid om te verzamelen Te weten, tijdelijke goederen en rijkdommen. en te vergaderen, opdat Hij het geve dien, die goed is voor Dat is, die vroom en godzalig is. Gods aangezicht. Dit is ook ijdelheid Te weten, zozeer zich te bekommeren om rijkdom te vergaderen, dien gij zelf niet moogt genieten, ook niet nalaten wien gij wilt, en vermoedt dat hij wel zal weten te gebruiken. en kwelling des geestes.

Prediker 3

1. Alles heeft een bestemden tijd, Dat is, alle zaken en handelingen dezer wereld zijn veranderlijk en aan verscheidene verwisselingen over en weder onderworpen, die God alleen regeert en die van geen mens

vervroegd of verhaast kunnen worden. Uit deze veranderlijkheid blijkt klaarlijk dat men in dit wankelbare leven de ware gelukzaligheid niet zoeken moet. en alle voornemen Hebr, *behagen*, of *wil*, *begeerte*, te weten der mensen. Zie Ps. 27:12. onder den hemel heeft zijn tijd.

2. Er is een tijd om geboren te worden, en een tijd om te sterven; een tijd om te planten, en een tijd om het geplante uit te roeien;
3. Een tijd om om te doden, Hetzij door den wil of beschikking Gods. Exod. 21:13, of bij last of bevel der overheid. Anders: *om te kwetsen*. en een tijd om te genezen; Te weten, den gekwetste. een tijd om af te breken, Hebr. *in te breken*, of *te scheuren*. en een tijd om te bouwen;
4. Een tijd om te wenen, en een tijd om te lachen; Zie boven Pred. 2:2. een tijd om te kermen, Of, *om misbaar te maken*, of *om leed te dragen*. en een tijd om op te springen;
5. Een tijd om stenen weg te werpen, Te weten, gelijk men den hof of akker zuivert, of een huis afbreekt. en een tijd om stenen te vergaderen; Te weten, als men een huis of ander gebouw maken wil. een tijd om te omhelzen, en een tijd om verre te zijn van omhelzen;
6. Een tijd om te zoeken, Om te bezorgen, of te behouden. Anders: *om te zoeken*; te weten, wijsheid of rijkdom, of iets dat men verloren heeft. Versta hierbij, en om te vinden, GELIJK JES. 65:1. en een tijd om verloren te laten gaan; een tijd om te bewaren, en een tijd om weg te werpen; Als bijvoorbeeld, wanneer men is in gevaar van schipbreuk op de zee; Jona 1:5; Hand. 27:18,19.
7. Een tijd om te scheuren, Te weten, de klederen, gelijk bij de Joden zeer gebruikelijk was, om te betonen de bedroefdheid des harten. en een tijd om toe te naaien; een tijd om te zwijgen, en een tijd om te spreken;

8. Een tijd om lief te hebben, en een tijd om te haten; een tijd van oorlog, en een tijd van vrede.
9. **Wat voordeel** De zin is, men doe wat men wil, men zal niets kunnen uitrichten. **heeft hij, die werkt, van hetgeen hij arbeidt?** Versta hierbij: Geen.
10. Ik heb gezien de bezigheid, die God den kinderen der mensen gegeven heeft, om zichzelf daarmede te bekommeren.
11. **Hij heeft ieder ding** Te weten, God; die maakte alle dingen alzo, dat het schoon en fraai is en alles ter bekwamer tijd geschiedt, alhoewel bij de mensen grote veranderingen vallen. **schoon gemaakt** Of, fijn, hups, fraai, welgemaakt. **op zijn tijd; ook heeft Hij de eeuw** Dat is, een natuurlijke genegenheid tot de onderzoeking der eeuwen en tijden en wat daarin geschied is. Anders: *de eeuwigheid*; dat is een genegenheid, strekkende tot onderzoeking van hetgeen eeuwig en oneindig is; of een genegenheid, strekkende tot de eeuwigheid. **in hun hart** Te weten, in het hart der mensen. **gelegd, zonder dat een mens het werk, dat God gemaakt heeft, kan uitvinden,** Te weten, volkomenlijk en door ijn eigen vernuft en verstand. **van het begin** Hebr. *van het hoofd tot het einde*. **tot het einde toe.**
12. Ik heb gemerkt, dat er niets beters voor henlieden is, Te weten, de mensen. Of, *in die*, te weten, dingen. **dan zich te verblijden, en goed te doen** Dat is, vroom en godzalig te leven. Zie onder Pred. 12:13. **in zijn leven.**
13. Ja ook, dat ieder mens ete en drinke, Te weten, met geneugte en vrolijkheid. **en het goede geniete** Hebr. *zie*. van al zijn arbeid, *Dit* is een gave Gods.
14. Ik weet, dat al wat God doet, dat zal in der eeuwigheid zijn, Dat is, bestaan; dat is, het zal altijd geschieden gelijk Hij besloten en verordineerd heeft; want het besluit Gods is onveranderlijk. Kon het

- schepsel de minste verandering maken in hetgeen God doen wil; kon het schepsel den zegen verminderen of vermeederen, het kruis verlichten of verzwaren; zo zouden de mensen het schepsel eren en vrezen en niet den Schepper; daarom heeft God alles wat Hij over ons wil brengen, of wat Hij van ons wil weren, hetzij goed of kwaad, alzo bepaald, dat de schepselen niet de minste verandering daarin maken kunnen, opdat wij ons alleen voor het aangezicht des Scheppers vrezen en in alle ootmoedigheid alleen aan zijne voorzienigheid hangen zouden. **en er is niet toe te doen, noch is er af te doen; en God doet *dat*, opdat men vreze voor Zijn aangezicht.**
15. **Hetgeen geweest is, dat is nu, en wat wezen zal, dat is alrede geweest; en God zoekt** Versta hierbij, en Hij brengt weder tevoorschijn hetgeen gepasseerd of voorbij of vergaan is, vernieuwende door zijne almogendheid en voorzienige regering de soorten der gedierten en andere schepselen; Hij doet lente, zomer, herfst en winter, elk op hun seizoen wederkomen; desgelijks de bloemen, kruiden en vruchten, zo der bomen als des aardrijks; als er mensen en beesten sterven en vergaan, zo laat Hij anderen wederom in derzelve plaats geboren worden en opwassen, enz. **het weggedrevene.**
16. **Verder heb ik ook** Te weten, een andere ijdelheid. **gezien onder de zon, ter plaatse** Dat is, in het rechthuis, of de rechtbank, waar men het recht en de rechtsoefening behoorde te handhaven, daar ging het geheel tegenovergesteld toe. **des gericht, aldaar was goddeloosheid; en ter plaatse** Dat is, in het rechthuis, of de rechtbank, waar men het recht en de rechtsoefening behoorde te handhaven, daar ging het geheel tegenovergesteld toe. **der gerechtigheid, aldaar was goddeloosheid.**
17. Ik zeide in mijn hart: God zal den rechtvaardige Dat is, den onschuldige en den schuldige. De zin is: Als ik de ongerechtigheid aanzag, die onder de mensen

regeerde om het uitspreken der oordelen, zo troostte ik mij hiermede, gedenke dat God, de opperste en rechtvaardigste Rechter, alle mensen te zijner tijd rechtvaardig zal oordelen, een ieder vergeldende naar zijne werken. **en den goddeloze oordelen; want** Anders, *maar*; alsof hij zeide: De goddelozen hebben een tijd alhier, maar God zal ook een tijd hebben aldaar. **aldaar is de tijd** Te weten waar God zijn rechterstoel ten jongsten dage zal oprichten, waar alle menselijke daden zullen geoordeeld worden. **voor alle voornemen, en over alle werk.**

18. Ik zeide in mijn hart van de positie

Dat is aangaande of belangende het wezen, de gelegenheid, of staat. handel en wandel der mensen; te weten als ik hetzelfde terdeeg aanzie en doorgrond. **der mensenkinderen, dat God hen zal verklaren, Of klarigheid geven zal.** Hij wil zeggen: Overmits de ijdelheden der mensen zo veel en zo groot zijn, en zulk een menigte en verscheidenheid van bekommelingen, waarin zij zich zo diep en met zulk behagen steken, alsof het met hen eeuwig werk wezen zou, zo heb ik mij laten voorstaan dat God hen klaarlijk en ogenschijnlijk wil te zien en te verstaan geven wat zij in zichzelf en naar de gelegenheid van deze benedenwereld zijn; te weten, als de beesten. Ps. 49:13,21. **en dat zij zullen zien, dat zij als de beesten zijn aan zichzelf.**

19. Want wat den kinderen der

mensen wedervaart, dat wedervaart ook den beesten; en enerlei wedervaart Te weten wanneer men op niets anders ziet, dan op hetgeen den mensen en den beesten uiterlijk wedervaart; want de mensen ademen, zij eten, drinken, slapen; zij zijn ook aan ziekten en pijnen, ja ook eindelijk den dood zelf onderworpen, niet anders dan de beesten. Maar anderszins is de voortreffelijkheid der mensen groot boven de beesten. **hun beiden; gelijk die sterft,** Te weten, beest. **alzo sterft deze,** Te weten, mens. **en zij allen** Dat is, zij beiden; te weten zo de mensen als de beesten.

hebben enerlei adem, Versta hier door den *adem* den geest des levens. **en de uitnemendheid der mensen boven de beesten is geen;** Te weten zoveel men aan het uiterlijke merken kan, of zoveel het sterven aangaat. **want allen zijn zij ijdelheid.** Te weten zo de mensen als de beesten. Anders: *het is al ijdelheid.*

20. Zij gaan allen naar een plaats; Te

weten in de aarde. Dit is te verstaan van het lichaam, gelijk uit het volgende is blijkende. Hebr. *een ieder, of alles gaat,* enz. **zij zijn allen uit het stof** Zie Gen. 1:24 en Gen. 2:7., en zij keren allen weder tot het stof.

21. Wie merkt, dat de adem Dat is hier

te zeggen *de ziel*, gelijk Luk. 23:46. De zin is; Wie kan dit merken of weten, uit de gemene uiterlijke toevallige gelegenheden dergenen, die sterven? **van de kinderen der mensen opvaart naar boven,** En volgens dien in wezen blijft, nadat hij uit het lichaam gescheiden is. Zie hiervan breder onder Pred. 12:7. Daar zegt Salomo duidelijk dat de ziel wederkeert tot God, die haar gegeven heeft. Zodat men Salomo niet kan toedichten dat hij hier wil leren dat de ziel sterfelijk is. **en de adem** Dat is hier te zeggen *de ziel*, gelijk Luk. 23:46. De zin is; Wie kan dit merken of weten, uit de gemene uiterlijke toevallige gelegenheden dergenen, die sterven? **der beesten nederwaarts vaart** Daar hij tenietgaat, niets meer zijnde, nadat hij uit het lichaam gevaren is. **in de aarde?**

22. Dies ik gezien heb, dat er niets

beters is, dan dat de mens zich verblijde in zijn werken, Dat is, met hetgeen hij met zijnen arbeid verdient. **want dat is zijn deel;** Dat is, zijn aandeel dat hij genieten zal; Pred. 2:24, en Pred. 3:12, en, Pred. 5:18. Alsof hij zeide: De mens stervende zal niets met zich nemen; hij zal ook na zijnen dood niet weten wat hier op aarde omgaat. Daarom is het best dat hij zichzelf niet kwelle met onnutte zorg, hoe het na hem zal gaan, welken erfgenaam hij hebben zal, of hoe zij het met zijne goederen maken zullen; of hoe

zij hun leven aanstellen zullen; maar dat hij met een gerust en vrolijk hart *in de vreze Gods* gebruike hetgeen hij bezit, want hij zal daarvan niets anders hebben. Zie boven Pred. 2:3. **want wie zal hem** Alsof hij zeide: Niemand. **daarhenen brengen, dat hij ziet, hetgeen na hem geschieden zal?**

Prediker 4

1. Daarna wende ik mij, en zag aan al de onderdrukkingen, die onder de zon geschieden; en ziet, er waren de tranen der verdrukten, en dergenen, *Of, en zij hadden genen vertrooster. die geen trooster hadden; en aan de zijde* Hebr. *aan de hand*. De zin is: Zij hebben een machtige partij tegen, die hen kan overweldigen en verdrukken. **hunner verdrukkers was macht, zij daarentegen hadden geen vertrooster.**
2. Dies prees ik de doden Te weten, omdat zij bevrijd zijn van al deze ellenden en zwarigheden. Zie Job 3:17, enz., **die alrede gestorven waren, boven de levenden, die tot nog toe levend zijn.**
3. Ja, hij is beter dan die beiden, die nog niet geweest is, Dat is, die nooit geboren is. Dit spreekt Salomo ten aanzien van de ellendigheden des levens. Zie Job 3:11,12,13,16,21. **die niet gezien heeft het boze werk, dat onder de zon geschiedt.**
4. Verder zag ik al den arbeid Dat is, betrachtte ik. **en alle geschikkelijkheid des werks, dat het den mens** De zin is, die zichzelf in hun beroep naarstiglijk kwijten en kloek in hunne handelingen en werken zijn, die zijn den nijd der bozen en onachtzamen onderworpen. Hetwelk dan de vrome zeer moeite en verdriet. **nijd van zijn naaste aanbrengt.** Dat is ook ijdelheid en kwelling des geestes.
5. De zot De schrift noemt *zothed*, of dwaasheid, al hetgeen tegen Gods Woord strijdt; hier is *een zot* zoveel te zeggen als *een*

- lui aard*; en hier wordt de aard der luiards en der achtelozen, die de handen niet uitsteken tot de arbeid, van de Prediker gesteld tegen de aard der naarstigen en der kloeken, van wie hij Pred. 4:4 gesproken heeft; en hij wil te verstaan geven dat onaangezien het zeer verdrietig is de haat der bozen onderworpen te zijn vanwege zijne kloekheid en naarstigheid, het desniettemin grote dwaasheid is, luiledig zijn leven te verslijten. **vouwt zijn handen samen, en eet zijn eigen vlees** Dat is *gelijk wij gemeenlijk spreken* de dwaas eet zichzelf op; dat is hij verteert al wat hij heeft en hij vervalt eindelijk in zulke armoede dat hij in hartzeer en armoede zijn vlees en bloed verteert..
6. Een hand vol Hebr. *een palm vol*. Sommigen nemen dit als woorden van den zot tot verschoning zijner luiheid, waarvan Pred. 4:5 te zien is. Alsof hij zeide: waartoe zal ik zulke moeite en arbeid doen, gelijk vele mensen doen? Ik heb aan een kleintje genoeg, ik wil het zachtjes opnemen. De woorden zijn goed, het is beter met matige rijkdom in gerustheid te leven dan grote rijkdom te bezitten met grote zorg en bekommernis. Zie Spreuk. 15:16,17, en 17:1. Maar de luiards misbruiken dezelve tot bedekking hunner luiheid. Zie Ef. 4:28. Anderen verstaan deze woorden als woorden des Predikers, dienende tot vermaning des luiards, dat hij vlijtig behoort te arbeiden, al zou hij maar een weinig daarvan bekomen om eerlijk te leven. **met rust is beter, dan beide de vuisten vol met arbeid en kwelling des geestes.**
  7. Ik wendde mij wederom, en ik zag een ijdelheid onder de zon;
  8. Daar is er een, Dit wordt gesproken van de vrekkige gierigaards, die zich nimmermeer laten genoegen, maar altoos liggen wroeten, ofschoon zij niet weten wie hunne goederen zullen erven. **en geen tweede; hij heeft ook geen kind,** Bij de kinderen worden verstaan de afstammelingen *zo men die noemt* in de rechte lijn; en bij de broeders alle zijverwanten of vrienden, die ter zijde aankomen. **noch broeder;** Bij de kinderen worden verstaan de afstammelingen *zo men*

die noemt in de rechte lijn; en bij de broeders alle zijverwanten of vrienden, die ter zijde aankomen. **nochtans is van al zijn arbeid geen einde; ook wordt zijn oog niet verzadigd** Dat is, al bezat hij al wat hij ziet, zo zou hij nog niet tevreden of verzadigd wezen. **van den rijkdom, en zegt niet: Voor wien arbeide ik toch, en doe** Alsof hij zeide: Waarom durf ik mijne nooddrift van mijn goed niet nemen? Of, waarom behelp ik mijzelf dus armelijk en bekommerlijk? **mijn ziel** Dat is, mijzelf. **gebrek hebben van het goede? Dit is ook ijdelheid, en het is een moeilijke bezigheid.**

9. Twee zijn beter Dat is, de staat van twee, die samenleven, is beter dan een. Het schijnt dat de gierigen met deze woorden bestraft worden, die voor niemand dan voor zichzelf alleen zijn, en met gene mensen begeren gemeenschap te houden, uit vrees dat de vriendschap hun wat zou kosten, daar nochtans goede vriendschap beter is dan tijdelijke rijkdom. **dan een; want zij hebben een goede beloning** Te weten voorzoveel zij lichter hun voornemen kunnen volbrengen, dan dat zij alleen waren zonder iemands hulp; want dewijl zij elkander helpen, zo gaat hun arbeid beter voort, en hebben zij beter gewin. **van hun arbeid;**

10. Want indien zij Dat is, hunner een, of een van hen beiden. Zie Richt. 12:7. **vallen,** Te weten, in ziekte, of ellende, of zonde. **de een richt zij** Dat is, hunner een, of een van hen beiden. Zie Richt. 12:7. **n metgezel op; maar wee den ene, die gevallen is, want er is geen tweede om hem op te helpen.**

11. Ook, indien twee te zamen liggen, Of, *slapen.* zo hebben zij warmte; maar hoe zou een *alleen* warm worden?

12. En indien iemand den een mocht overweldigen, zo zullen de twee tegen hem bestaan; en een drievoudig snoer De zin is: Indien zij nog meer dan met hun tweeën zijn, ja zo zij velen met alkander verbonden zijn, zo zullen zij des

te beter hun vijand, die hen wil beschadigen, kunnen weerstaan. **wordt niet haast gebroken.**

13. Beter is een arm Alsof hij zeide: De koninklijke staat wordt wel zeer groot geacht in deze wereld, en die daartoe komen, achten wel zichzelf zeer gelukkig boven andere mensen, maar daar is geen rechte gelukzaligheid in te vinden. Immers, als een koning geen noodzakelijke wijsheid heeft **al is hij tot ouderdom gekomen** om zichzelf en zijne onderzaten wel te regeren, en daarenboven van anderen, die wijzer zijn dan hij, niet wil bestuurd of vermaand zijn, zo is van een arm man, die verstandig is **hoewel jong zijnde van jaren,** meer te houden dan van zulk een koning. Van het woord *jongeling*, zie Gen. 44:20. **en wijs jongeling, dan een oud en zot koning, die niet weet van meer vermaand te worden.**

14. Want een komt Te weten een arm jongeling Pred. 4:13. Het schijnt dat de Prediker hier ziet op hetgeen Jozef is wedervaren, Gen. 41:14,39,43, en Ps. 105:18,20,21. Dit is ook aan Mordechai te zien; Esth. 6, en aan veel anderen meer. **uit het gevangenhuis, Hebr. uit het huis der gebondenen.** om koning te zijn; daar ook een, die in zijn koninkrijk geboren is, verarmt. Dit is den koning *Zedekia* overkomen, 2 Kon. 25, en Nebukadnezar den koning te Babel. Dan. 4:30, en anderen meer. Zodat het ijdelheid is, op de koninklijke hoogheid en macht zich te verhovaardigen of te verlaten, ten aanzien van de ongestadigheid en onvastheid derzelve.

15. Ik zag Dat is: ik merkte dat in het algemeen de wereld zich voegt aan de zijde des jongelings, dat is des konings, die zijnen vader in het koninkrijk zal navolgen, en dat de koning oud geworden zijnde, zo zeer niet geacht wordt. Dit is mede ene ijdelheid en moeilijkheid in den koninklijken staat. **al de levenden** Versta hier door *allen* die allen, die in een koninkrijk of land wonen. **wandelen** Dat is openlijk converserende, of omgaande te weten om bijtijds zijn goede

gratie of gunst te verwerven. **onder de zon, met de jongeling, den tweede,** Dat is, die de tweede is, te weten van den vader af te rekenen, de vader zijnde de eerste, de oudste zoon de tweede. **die in diens plaats** Te weten in de nu regerenden konings plaats. **staan zal.** Dat is, regeren zal. Hij wil zeggen dat er ten allen tijde meer geweest zijn, die de opgaande zon hebben geeerd of aangebeden hebben dan de ondergaande.

16. Er is geen einde van al het volk, van allen, die voor hen geweest zijn Te weten voor den tegenwoordigen koning en zijn zoon, den toekomstigen koning, van welke in Pred. 4:15 gesproken is.; **de nakomelingen zullen zich ook over hem** Hebr. *in hem*; dat is over dezen. Hij wil zeggen, zij zullen ook geen tevredenheid aan de regering van des konings opvolger hebben, als hij oud zal geworden zijn. **niet verblijden; gewisselijk, dat is ook ijdelheid en kwelling des geestes.**

17. Bewaar Dit Pred. 4:17, voegen enigen aan het vijfde hfdstuk, als sprekende van enerlei stof gelijk in hetzelfde verhandeld wordt. **uw** De zin is: Heb er acht op waar gij gaat, als gij naar den tempel gaat, gij gaat niet naar een gemene plaats, maar naar een plaats, die heilig is en aan heilige dingen toegeëigend; zodat men daar moet verschijnen in ootmoedigheid en met eerbieding, als voor Gods aanschijn. **voet, als gij** Of, *voeten*; want het Hebreeuwse woord wordt tweerlei gelezen. **tot het huis Gods ingaat, en zijt liever nabij om te horen,** Te weten Gods heilig Woord, om daardoor in zijn heilige kennis onderwezen te worden. **dan om der zotten** Dat is, dan om te geven wat de zotten geven, te weten een uiterlijk *slachtoffer*, zonder geloof of boetvaardigheid. De vrome en ware godsdienstigen gaven offeranden, zulks deden ook de dwazen, dat is huichelaars en geveinsde heiligen; de godzaligen deden zulks niet, als menende God den Heere met dat uiterlijke werk te verzoenen en voor hun zonden daarmee te betalen; maar dat

meenden de dwazen. Zie 1 Sam. 15:22; Ps. 50:8; Spreuk. 15:8, en Spreuk. 21:27. **slachtoffer te geven; want zij weten niet,** Te weten als zij met zulk een hart en gemoed offeranden doen. Anders: *gewisselijk zij weten niets dan kwaad te doen.* Anders: *zij weten niet wat kwaad zij doen.* **dat zij kwaad doen.**

Prediker 5

- 1. Wees niet te snel** De zin is: Als gij in het huis des Heeren komt om God te bidden, zo haast u zozeer niet, dat gij Hem zoudt aanbidden zonder aandacht. Anders: *wees niet te snel*, enz. te weten om den Heere onbedacht enige belofte te doen. **met uw mond, en uw hart haaste niet een woord** Of *enig ding*. **voort te brengen voor Gods aangezicht; want God is in den hemel, en gij zijt op de aarde** Derhalve, wil hij zeggen, moeten wij met die grote hoogverheven God niet spreken alsof men met zijns gelijke te doen had; maar men moet voor zijne hoge majesteit verschijnen in alle nederigheid en ootmoedigheid, gedachtig zijnde dat wij aardwormen zijn.; **daarom laat uw woorden** Te weten die gij in het bidden gebruikt. De regel van recht en wel te bidden met weinige woorden, heeft ons de Heere *Christus* voorgeschreven; Matth. 6:7. **weinig zijn.**
- 2. Want gelijk** Dat is, gelijk het vele dromen spruit uit de veelheid der dingen, waarmede men des daags bekommerd en bezig is, alzo spruit het gesnater der zotten uit de lust en de gewoonte van veel te spreken. **de droom komt door veel bezigheid, alzo de stem des zots door de veelheid der woorden.**
- 3. Wanneer gij een gelofte aan God zult beloofd hebben, stel niet uit dezelve te betalen; want Hij heeft geen lust aan zotten; wat gij zult beloofd hebben, betaal het.**
- 4. Het is beter, dat gij niet belooft, dan dat gij belooft en niet betaalt.**

5. **Laat uw mond niet toe, dat hij uw vlees** Dat is u, of uw lichaam, uw verdorven vlees. **zou doen zondigen;** Mits weigerende uw belofte te betalen. **en zeg niet** Te weten als hij u komt afeisen hetgeen gij beloofd hebt. **voor het aangezicht des engels,** Sommigen verstaan hier door den *engel* onze Heere *Christus*, die genoemd wordt *de engels des verbonds*; Mal. 3:1. Zie Exod. 23:20. Anderen den priester, of leraar, die een engel of zendbode Gods is; Mal. 2:7; 1 Cor. 11:10; Openb. 2:1, enz. **dat het een dwaling was;** Of misverstand, fout, onwetendheid, dat is, een fout der onwetendheid. Alsof hij wilde zeggen: Ik heb het also niet gemeend, of. ik heb het onvoordachtzaam beloofd en daarom begeer is van die belofte ontslagen te wezen. **waarom zou God** De zin is: Waarom wilt gij het zo maken, dat God zich heftig tegen u vergramme om zulker reden en daden wil? Gij zult voorwaar kwalijk varen, indien gij hierin niet bijtijds voor u ziet; Exod. 23:21. **grotelijks toornen, om uwer stemme** Dat is, over uw zeggen, vanwege zulke lichtvaardige beloften en onnutte uitvluchten. **wille, en verderven** Dat is, dat God zou kwalijk gelukken laten al wat gij ter hand neemt. **het werk uwer handen?**
6. **Want gelijk** De zin is: De dromen hebben dikwijls niets te beduiden en daar volgt niets na. Zo is het dan ijdelheid. Anders: *want gelijk wanneer de dromen vermenigvuldigen, ook de ijdelheden vermenigvuldigen. alzo is het ook met vele woorden.* **in de veelheid der dromen ijdelheden zijn, alzo in veel woorden;** Of, *in veel zaken, in veel dingen.* **maar vrees gij God!** Alsog hij zeide: Het is met veel zeggen niet te doen; maar met de daad en met een ware godvrezendheid, wanneer men voor het aangezicht des Heeren verschijnt. Anders: *daarom vrees God*, dat is, dewijl Hij de macht heeft u te straffen, zo vrees zijnen toorn.
7. **Indien gij** Hij wil zeggen: Is er iemand, die meent dat het tevergeefs is God te vrezen en oprecht te dienen, overmits de goddelozen doen schier wat zij willen, zonder daarover

gestraft te worden. Daarop is dit te antwoorden, dat er een God in de hemel is, die op de ongerechtigheden wel nauw let om die te straffen aan de goddelozen hoe hoog zij ook hier in deze wereld verheven zijn. **de onderdrukking des armen, en de beroving des gericht's en der gerechtigheid** ziet in een landschap, **verwonder u** Te weten, niet al te zeer, alzo dat gij de moed zou laten vallen, of aan de voorzienige regering Gods zou twijfelen, alsof Hij alles in de wereld liet lopen, zo het loopt, zonder zijne besturing en regering. **niet over zulk een voornemen;** Anders: *bedrijf, opzet, ding, handel.* Dat is, over zodanige manier van doen. Men kan het dulden op de boze wil en bedrijf der goddeloze mensen, of op Gods wijze en rechtvaardige regering. **want die hoger is dan de hoge,** Dat is, God, die de Allerhoogste is veel hoger en machtiger dan de allerhoogsten en machtigsten dezer wereld; al zijn zij keizers, koningen, prinsen, of vorsten, of wat zij wezen mogen. Anders: *want de hoogste neemt er acht op van de hoogte. neemt er acht op;* Te weten op de verdrukking der armen, enz. en Hij neemt er alzo acht opdat Hij hen te zijner tijd straffen zal. **en daar zijn hogen** Te weten de heilige engelen, die onder niemand dan alleen onder Gods gebied staan; die nemen ook acht op het doen der goddeloze rechters. **boven henlieden** Te weten boven die, die het recht en de gerechtigheid schenden en de armen onderdrukken. Zie Dan. 10:20, en Dan. 11:1..

8. **Het voordeel des aardrijks** Dat is een lof der landbouwerij boven alle handelingen en neringen, tot welke zich de mensen in dit leven begeven. **is voor allen:** Of, *is in alle*, dat is, het heeft overal plaats en zijn nut. **de koning zelfs wordt van het veld gediend** De zin is: Een koning zelfs is aan de noodzakelijkheid van de landbouw onderworpen, zonder welke hij zichzelf, en zijn hof, en zijn heir, en zijne onderzaten niet kan onderhouden. Zie hiervan voorbeelden in Farao, Gen. 41 en Gen. 47; en in Saul, 2 Sam.

9:9,10 Anders: *wordt een knecht des velds*; dat is, koningen, prinsen, of de groten dezer wereld begeven zich somtijds tot de landbouwerij..

9. Die het geld liefheeft, wordt van het geld niet zat; en wie den overvloed liefheeft Dit vers spreekt van de onverzadelijkheid der gierigen, naar het algemene spreekwoord: Veel goeds stopt geen gierigheid. Anders: *die den overvloed liefheeft zal geen inkomen hebben*; dat is, die overdadig is in kostelijke klederen en huisraad. Die een grote menigte van knechts en maagden houdt, en aan andere onnodige dingen zijn geld verspilt, dien kunnen zijne renten en inkomsten niet voeden. Verg. dit met Ps. 37:16., wordt van het inkomen niet zat. Dit is ook ijdelheid.

10. Waar het goed vermenigvuldigt, daar vermenigvuldigen ook die het eten; wat nuttigheid Anders: *wat genot, welvaren, voordeel. hebben dan de Welverstaande van hetgeen zij meer hebben dan hun eigen nooddrift*; daarvan hebben zij geen nuttigheid, dan het gezicht hunner ogen Dat is, dan dat zij het met hunne ogen aanzien.; dat is, niet meer dan men van een geschilderd tafereel heeft. Anderen nemen het in dezen zin: De rijken moeten dagelijks voor hun ogen zien dat hun rijkdom van anderen verteerd en opgegeten wordt. **bezitters daarvan** Hebr. *heren, meesters, of eigenaars*; te weten des goeds., dan het gezicht hunner **ogen** Dat is, dan dat zij het met hunne ogen aanzien.?

11. De slaap des arbeiders Of, *wie werkt, die is de slaap zoet*. Anders: *wie akkerwerk doet, die is de slaap zoet*; want het Hebreeuwse woord wordt eigenlijk gebruikt van akkerwerk of landbouwerij, gelijk Gen. 2:5, en 2 Sam. 9:10. **is zoet, hij hebbe weinig of veel gegeten; maar de zathed des rijken** Te weten, niet alleen ten aanzien dat de rijke niet vermoeid is van arbeiden, maar met goede sier maken de maag overlaadt; ook zijn de rijken en machtigen dezer wereld meer gevaren onderworpen dan de armen. Bij de rijke

gierigaards is ook een onverzadelijke begeerte om het geld en de schatten te vermeerderen en vrees van dezelve te verliezen, hetwelk hun dikwijls de slaap breekt en verhindert. laat hem niet slapen.

12. Er is een kwaad, Hebr. *een krank kwaad*. Zie onder Pred. 5:16. dat **krankheid aanbrengt, hetwelk ik zag onder de zon: rijkdom van zijn bezitters bewaard tot** Gelijk boven Pred. 5:10. **hun eigen kwaad**. Dat is, tot schade dergenen, die het hebben. Hebr. *tot zijn kwaad*; dat is, tot kwaad van elkeen dergenen, die het hebben of bezitten.

13. Of de rijkdom zelf vergaat door een moeilijke bezigheid Zie boven Pred. 1. 13.; en hij gewint een zoon Te weten, de rijke, wiens goederen teniet gekomen zijn., en er is niet met al in zijn hand.

14. Gelijk als hij voortgekomen is Te weten de rijke of des rijken zoon, nu verarmd zijnde; doch deze spreuk is ook waar in het algemeen van alle mensen, hoe rijk zij zijn, want hoe rijk de mensen zijn als zij sterven, zo nemen zij niets mede. Zie Job 1:21, en 1 Tim. 6:7. **uit zijner moeders buik, alzo zal hij naakt wederkeren, gaande gelijk hij gekomen was; en hij zal niet medenemen van zijn arbeid**, Dat is, van de goederen, die hij met zijn arbeid gewonnen en samengebracht heeft. Gelijk Pred. 5:17,18. dat hij met zijn hand zou wegdragen.

15. Daarom is dit ook een kwaad, dat **krankheid aanbrengt; dat hij in alle manier, gelijk hij gekomen is, Te weten naakt. alzo heengaat; Te weten uit deze wereld. en wat voordeel is het hem, dat hij in den wind gearbeid** Of, *voor den wind*; dat is, tevergeefs; of om een nietige vergankelijke zaak, zijnde van al zijn arbeid niets meer verbeterd, dan alsof het de wind wegdreef en verdwaalde; zie Job 6:26. heeft?

16. Dat hij ook alle dagen in **duisternis** Dat is, in verdriet en ellende, vermijdende der mensen gezelschap.

gegeten heeft; en dat hij veel verdriets gehad heeft, ook zijn krankheid, Dit is niet zozeer van een lichamelijke krankheid te verstaan, als van een inwendige ongesteldheid, of ziekte des gemoeds, hartzeer en onwil. en onstuimigen toorn Hebr, eigenlijk: *schuimigen toorn*.?

17. Ziet, wat ik gezien heb, een goede zaak, die schoon is: te eten en te drinken Te weten met vrolijkheid, zich niet te zeer bekommerende met hetgeen hierna geschieden zal; also nochtans, dat men nimmermeer vergete God voor ogen te hebben in het genieten zijner goede gaven; want *zien* betekent hier *genieten*. Zie de aantekening bij Job 7:7., en te genieten het goede Hebr. *zien*. van al zijn arbeid, die hij bearbeid heeft onder de zon, *gedurende* het getal der dagen zijns levens, hetwelk God hem geeft; want dat is zijn deel Te weten hetwelk hem in dit leven van zijn tijdelijke goederen is toegelegd, meer heeft hij er niet van te verwachten. Doch de kinderen Gods hebben verre een ander deel dan dit is, want God zels is hun deel, Ps. 16:5, en Ps. 73:26, en Klaagl. 3:24. Ja zij zijn met *Christus* medeerfgenamen van een onvergankelijk erfdeel, Rom. 8:17; 1 Petr. 1:4..

18. Ook een iegelijk mens, aan denwelken God rijkdom en goederen gegeven heeft, en Hij geeft hem de macht, Dat is, hij beweegt zijn hart daartoe, dat hij van hetgeen hem God gegeven heeft zijn portie of deel neme en blijdelijk geniete. om daarvan te eten, en om zijn deel te nemen, en om zich te verheugen van zijn arbeid, datzelve is een gave van God.

19. Want hij zal niet veel gedenken Dat is hij zal zichzelf niet kwellen met veel peinzen op het verdriet, hetwelk hij in zijn leven gehad heeft, noch met de zorg, van het lijden, dat hem nog kan overkomen. aan de dagen zijns levens, dewijl *hem* God Dat is, dewijl God hem de vreugde doet

genieten, om welke hij in zijn hart gewenst heeft. hem verhoort in de blijdschap zijns harten Daar is drieërlei blijdschap des harten; vooreerst een natuurlijke, rijzende uit het gevoel van den tijdelijken welstand; ten tweede een burgerlijke, herkomende uit de oefening van enige voortreffelijke burgerlijke deugden, gelijk in de heidenen, die zich in rechtmatige kloekmoedigheid, enz. voortreffelijk hebben gekwetend; ten derde is er ook een geestelijke blijdschap des harten rijzende uit het gevoel van onzen vrede met God. Die is de treffelijkste; Rom. 5:1..

Prediker 6

1. Er is een kwaad, dat ik gezien heb onder de zon, en het is veel onder de mensen:
2. Een man, denwelken God gegeven heeft rijkdom, en goederen, en eer; en hij heeft voor zijn ziel Dat is, van al wat zijn hart begeert. aan geen ding gebrek, van alles wat hij begeert; en God geeft Dat is, God geeft hem niet, dat hij het vrijmoedig en vredig geniet, dewijl Hij hem uit deze wereld haalt eer hij verkregen heeft het genoeg, dat hij zichzelf ingebeeld had. Of, dewijl hij bij levenden lijve uit het bezit zijner goederen gestoten wordt, en zien moet dat een vreemde zijne goederen bezit. Of, al leeft hij lang en behoudt zijne goederen, dat hij het hart niet heeft om de goederen met geneugte te gebruiken of te genieten. Verg. boven Pred. 5:18. hem de macht niet, om daarvan te eten, maar dat een vreemd man Hij zij dan een vijand, die ze met geweld hem ontnemt, of een verre bloedverwant; of iemand anders, die hem niet bestaat. dat opeet. Dit is ook ijdelheid en een kwade smart.
3. Indien een man honderd *kinderen* Dat is, vele, een zeker getal voor een onzeker. gewon, en vele jaren leefde, zodat de dagen zijner jaren veel waren, doch zijn ziel niet verzadigd werd van het goed, Zie Job 21. 13. en hij ook geen begrafenis had Dat is, dat het zo met hem stond, dat hem geen eerlijke

begravenis mocht gebeuren; maar dat hij *die tevoren in grote eer geleefd heeft* onbegraven daarheen geworpen werd, gelijk Saul; 1 Sam. 31:8,9,10; Isebel, 2 Kon. 9:35; Jojakim, Jer. 22:19; en anderen meer.; **ik zeg, dat een** Te weten naar het oordeel des vleses en in aanmerking van de uiterlijke toevallen; dewijl een misdraht of misval vrij is van al de ellenden, die zodanig een mens onderworpen is; zie Job 3:16. **misdraht beter is dan hij.**

4. Want met ijdelheid Dat is, tevergeefs, want zij geniet dit leven en deze wereld niet. **komt** Te weten in deze wereld, uit der moeder lichaam. **zij, en** Te weten de misdraht. **in duisternis** Dat is, zonder dat men er van weet te spreken, of dat men er enige kennis van heeft: gelijk hetgeen in duisternis geschiedt, van de mens niet gezien wordt. **gaat zij weg, en met duisternis** Te weten in het graf onder de aarde. De zin is: Men gedenk derzelve niet meer. **wordt haar naam bedekt.**

5. Ook heeft zij de zon En dienvolgens valt het haar niet bezwaarlijk die te ontberen. **niet gezien, noch bekend; zij heeft meer rust dan hij.** Te weten die gierigaard, van wien gesproken is Pred. 6:2,3.

6. Ja, al leefde hij schoon tweemaal duizend jaren, en het goede niet zag; gaan zij niet allen Alsof hij zeide: Wat zal hem dan zijn lange leven baten? Want hij moet eindelijk zowel onder de aarde als de misdraht, die niet een dag op de wereld geleefd heeft; of gelijk anderen, die maar weinig tijds geleefd hebben. **naar een plaats?** Te weten in het graf, of onder de aarde, waar zij wederom tot aarde worden zoveel het lichaam aangaat.

7. Al de arbeid des mensen is voor zijn mond; Dat is, daartoe en daarom, opdat de mond te eten hebbe. **en nochtans wordt de begeerlijkheid niet vervuld** De zin is: Ofschoon de mens voor zijn mond genoeg heeft ter nooddrift, zo is hij evenwel nimmermeer terdeeg verzadigd, hij tracht altijd naar meer..

8. Want wat heeft de wijze Dit is een bredere bevestiging van hetgeen Pred. 6:7 gezegd is, te weten dat al de arbeid des mensen voor zijn mond is. Hierin, zegt de Prediker, zijn alle mensen elkander gelijk, niemand geniet meer dan lijdensnooddrift. Anders heeft hij boven Pred. 2:13,14, bekend dat er een groot onderscheid is tussen een wijze en een dwaas. **meer dan de zot? Wat heeft** Anders: *wat voordeel heeft de arme, die* enz. Alsof hij zeide: De een heeft geen voordeel boven de ander, niemand geniet meer dan nooddrift. **de arme meer,** Aldus wordt dit woord genomen Exod. 22:25; Lev. 19:10; Deut. 24:12. Anderszins betekent het eigenlijk *ellendige, of bedrukte.* **die voor de levenden weet te wandelen** Dat is, die wijs en verstandig is om onder de mensen te verkeren en zijn kost te winnen. De Prediker wil dan besluiten dat de gelukzaligheid ook daarin niet bestaat, dat iemand een kloek en gauw broodwinner is, dewijl een zot mens zowel leeft als hij.?

9. Beter is het aanzien Alsof hij zeide: Het is beter zich te laten genoegen met het kleine, dat men tegenwoordig heeft, dan altoos met een onverzadelijke begeerte verder te trachten en meer te willen hebben. Anderen verstaan het aldus, dat in deze woorden ene tegenwerping des vleses is tegen hetgeen de wijze man uitgesproken had tegen de gierigaards. Alsof hij zeide: Nochtans is het beter wat te hebben dan gans niets. Daarom zetten enigen aldus deze woorden: *Het aanzien der ogen, zeggen zij is beter dan het wandelen der begeerlijkheid. der ogen, dan het wandelen der begeerlijkheid.* Dit is ook ijdelheid Te weten deze onverzadelijke begeerte. **en kwelling des geestes.**

10. Wat ook iemand zij Dat is, van welke staat of rang iemand zij, hij zij van hoge of van lage staat, rijk of arm., **alrede is zijn naam genoemd, en het is bekend, dat hij een mens is;** Dat is, een zwak en broos creatuur, te weten, van stof en aarde gemaakt, gelijk het Hebreeuwse woord *Adam, hetwelk hier in de tekst staat* betekent. **en**

dat hij niet kan rechten met dien, Te weten met of tegen God, als over hem klagende, omdat Hij hem in deze of in die staat gesteld heeft. Hoe zou toch stof en as met de Rechter der ganse aarde in het recht kunnen treden? Zie Job 4:17, enz., en Job 9:2,3, en Job 14:1, enz, en Job 25, en Job 34:23. die sterker is dan hij.

11. Voorwaar, er zijn veel dingen, die de ijdelheid vermeederen; wat heeft de mens te meer *daarvan*?

12. Want wie weet, Te weten van, of uit zichzelf. wat goed is Versta dit alzo: namelijk wat hem oprecht goed is, zodanig, dat het hem oprechte gerustheid zou kunnen aanbrengen. voor den mens in dit leven, *gedurende* het getal der dagen van het leven zijner ijdelheid, welke hij doorbrengt Anders: *die Hij te weten God gemaakt of gesteld heeft als ene schaduw. als een schaduw?* Want wie kan den mens aanzeggen, *Of, te kennen geven, aanwijzen, bekendmaken.* wat na hem wezen zal onder de zon?

Prediker 7

1. Beter is een *goede* naam, Te weten, *bij God en eerlijke mensen* vanwege hunne vroomheid en godzaligheid herkomende. Zie Jezus Sirach hfdst. 44 tot 49. **dan goede olie**, Versta hier lieflijke, welriekende zalf of olie, waar de Joden veel van hielden; of kostelijke zalf, om wonden en kwetsuren te genezen. Zie Ps. 133:2. Enigen verstaan door de goede zalf of olie allerlei gemakkelijke dingen. **en de dag des doods**, Te weten als men godzaliglijk sterft. Verg. Rom. 7:24; Filipp. 1:23; want alsdan verlangt men het eeuwige gelukzalige, inplaats van het ellendige vergankelijke leven. **dan de dag dat iemand geboren wordt.**

2. Het is beter te gaan in het klaaghuis, dan te gaan in het huis des maaltijds; *want* in hetzelfde Te weten in het klaaghuis. **is het einde aller mensen** Dat is, daar ziet men exempelen van de vergankelijkheid des menselijke levens en de

macht des doods over alle mensen, wie of van wat staat zij ook zijn., **en de levende legt het in zijn hart** Te weten hetgeen hij daar voor ogen ziet, hebbende wel aangemerkt hoedanig het einde van het leven der mensen is en hoe men zich tot het sterven bereiden moet..

3. Het treuren *Of, verdriet.* Dat is, het is beter een goddelijke droefheid te hebben en over zijne zonden te treuren, dan wereldse vreugde te hebben; want de goddelijke droefheid is goed voor de ziel: *zij werkt een onberouwelijke beterschap ter zaligheid;* 2 Cor. 7:10. Anders: *toorn is beter dan lachen, want een straf aangezicht doet het hart blijdschap aan:* dat is, het is beter de zondaars met een gram gemoed en straf gezicht te bestraffen, dan hen met lachende woorden te vleien; want de bestraffingen zijn goed om de zondaars tot beterschap te brengen. **is beter dan het lachen; want door de droefheid** Hebr. *de kwaadheid, of gestoordheid des aangezichts;* zie Gen. 40:7. **des aangezichts wordt het hart gebeterd** Te weten als het, door voorspoed buiten het spoor geweken zijnde, door droefheid wederom vernederd en in den rechten weg gebracht wordt..

4. Het hart der wijzen De zin is, de wijzen gaan van harte gaarne in het klaaghuis of treurhuis; en ofschoon zij naar het lichaam in het klaaghuis niet zijn, zo zijn zij nochtans droevig met de droevigen en medelijdend met de verdrukten; in het huis der treuring leert men nederig zijn, maar in het huis der vreugde leert men ongeregeldheid. **is in het klaaghuis; maar het hart der zotten in het huis der vreugde.**

5. Het is beter te horen Hij geeft te kennen dat dit mede een gelukzaligheid is in dit leven, dat men zich gaarne laat bestraffen van de godzaligen en vromen, wanneer men gezondigd heeft, om alzo de verdoemenis te ontvlieden; en dat men een afkeer heeft van de ijdele geneugten en de vleierijen dergenen die God niet vrezen. **het bestraffen des wijzen, dan dat iemand hore het gezang der dwazen.** Dat is, de ijdele

vreugde en den lof, de liefkozing en vleijing, die velen zo gaarne horen als een lieflijk gezang.

6. Want gelijk het geluid der doornen

Het luide gekraak der doornen onder een pot Te weten, die op het vuur hangt en ziedt. is niet lieflijk om te horen, en het vuur van doornen duurt niet lang. Alzo horen de vromen zeer ongaarne het pluimstrijken en het luide lachen der zotten, welke blijdschap haast vergaat. **onder een pot** Te weten, die op het vuur hangt en ziedt. **is, alzo is het lachen eens zots** Waarmede hij te kennen geeft dat hij een welgevallen heeft aan dengene, die kwaad doet.. **Dit is ook ijdelheid.**

7. Voorwaar, de onderdrukking

Dat is, wanneer zelfs een wijs man te hard met vele en harde smarten geslagen wordt, zo doet of spreekt hij wel somtijds hetgeen meer een dwaas dan een wijs mens betaamt; voorbeeld in Job en in David. Anders *wanneer men bedrogen wordt, dat doet een wijze de zinnen verliezen; of onderdrukking;* dat is goed door onderdrukking bekomen, enz. **zou wel een wijze dol maken; en het geschenk verderft het hart** Het verduistert het verstand der mensen, te weten als de rechter geschenken neemt van degenen, die voor het recht te doen hebben. Zie Exod. 23:8; Deut. 16:19..

8. Het einde van een ding

Te weten het einde van een goede zaak; en daarom ziet een wijs man altoos op het einde der zaken, die hij bij de hand neemt, en ofschoon de middelen, door welke men een goede zaak uitvoert, hard en bitter zijn, zo moet men nochtans *acht hebbende op het goede oogmerk, hetwelk men voorheeft* met geduld en lankmoedigheid daarin voortgaan; de uitgang is somtijds beter dan het zich in den beginne liet aanzien. **is beter dan zijn begin; de lankmoedige** Hebr. *een die lang van geest is.* Verg. Num. 14:18. Alzo in het volgende, *hoog van geest.* **is beter dan de hoogmoedige.**

9. Zijt niet haastig in uw geest om te toornen; want de toorn rust in den boezem der dwazen.

10. Zeg niet: Wat is er, dat

Te weten als murmurerende tegen Gods regering, en als willende zeggen: Waarom regeert God de wereld alzo: wat is de oorzaak hiervan? Anders is het wel geoorloofd de boosheid en ellendigheid onzer tijden te beklagen, van harte bedroefd zijnde dat de wereld hoe langer hoe snoder wordt, en dat derhalve ook de plagen vermeerder worden. **de vorige dagen** De voorbijgegane jaren of tijden. **beter geweest zijn, dan deze? Want gij zoudt naar zulks niet uit wijsheid vragen.**

11. De wijsheid is goed

Hij wil zeggen: Het is een voortreffelijke zaak in dit tijdelijke leven, wijsheid en rijkdom tezamen te hebben. **met een erfdeel;** Dat is, met rijkdom, die men erft of door erfenis verkrijgt. **en degenen, die de zon aanschouwen** Dat is, die in deze wereld leven, hebben daar voordeel van, want rijkdom helpt hen niet, die buiten deze wereld zijn., **hebben voordeel daarvan.**

12. Want de wijsheid is tot een

schaduw De zin is: De wijsheid en het tijdelijke goed dienen de mens tot een bescherming tegen het leed, dat hem mag overkomen, gelijk een schaduw de mens dient tot een schutsel voor de brandende hitte der zon. Anders: *want zij zijn in de schaduw der wijsheid en in de schaduw des gelds., en het geld is tot een schaduw; maar de uitnemendheid der wetenschap* Dat is hierin steekt de wijsheid uit, en zij is veel voortreffelijker dan geld en goed, dat zij het leven geeft; verstaande door de wijsheid de rechte wijsheid, welke is de ware kennis van God en van zijne geboden; deze geeft het leven, te weten het eeuwige leven. Doch anderen verstaan hier door het *leven* rust, vrede, genoeg in het hart, hetwelk is het rechte leven. **is, dat de wijsheid haar bezitters het leven geeft.**

13. Aanmerk het werk Gods

Alsof hij zeide: Wilt gij rust en vrede hebben in uw hart

en gemoed, zo stel u daarin tevreden dat gij weet dat het Gods werk is, dat er dagelijks geschiedt, en dat het God also belieft; niemand kan verhinderen of veranderen hetgeen God eens besloten of gedaan heeft; Job 12:14. Derhalve moeten wij ons niet kwellen in de zaken, die wij dagelijks zien en horen, dewijl zij toch door geen raad of doen der mensen kunnen veranderd worden. Zie Job 12:14, en Pred. 1:15.; **want wie kan recht maken, dat Hij krom gemaakt heeft?**

14. Geniet het goede ten dage Hebr. *wees in het goede*; dat is, wees lustig en vrolijk. **des voorspoeds**, Hebr. *des goeds*; dat is, als het welgaat, als God u zegent met vele goederen. **maar ten dage des tegenspoeds**, Hebr. *des kwaads*. **zie toe**; Te weten also, dat gij gedenkt dat ook het kwaad van de Heere komt, en dat gij derhalve met geduld dragen moet. Anders: *merk aan*; te weten het werk Gods, waarvan gesproken is Pred. 7:13. Anders: *merk op*; te weten op de oorzaak, welke is de rechtvaardige en wijze regering Gods, die dikwijls de vromen kastijdt en beproeft tot hun best. Anders: *merk op den dag des tegenspoeds*; dat is, in voorspoed denk aan tegenspoed, die van Gods hand komen kan. **want God maakt ook den een tegenover den ander, ter oorzake dat de mens niet zou vinden iets, dat na hem zal zijn.** Te weten na God, dat is, opdat de mens alleen op Gods schikking en regering zou zien, zonder dit of dat buiten God te willen onderzoeken of doorgronden. Anders: *na hem*; te weten na dien mens, geschieden zal. Anders: *op zulke wijze, dat de mens na hem niet zou kunnen vinden*; dat is, God heeft alles zo wijselijk geordineerd, dat geen mens na hem iets bekwaamers zou kunnen vinden of bedenken.

15. Dit alles heb ik gezien in de dagen mijner ijdelheid Dat is, gedurende mijn ijdel en vergankelijk leven.; **er is een rechtvaardige, die in zijn gerechtigheid** Dat is, als hij zich tot deugd had begeven en dagelijks daarin voortvoer. **omkomt**; Hetzij dat hij van de boze mensen

die de vromen niet kunnen verdragen wordt verdrukt; of dat hem God de Heere vroeg uit deze wereld haalt in een beter leven, gelijk *Josia* geschied is; 2 Kron. 35:23,24. **daarentegen is er een goddeloze, die in zijn boosheid zijn dagen verlengt.**

16. Wees niet al te rechtvaardig Dat is, wees niet al te streng om uws naasten woorden en werken op het nauwst te onderzoeken en op het hardste te straffen. Anderen nemen het in dezen zin: Doe hetgeen dat u te doen bevolen is, en doe dat getrouwelijk, maar doe ook niet meer dan u bevolen is, of dan uwe beroeping medebrengt., **noch houd uzelf al te wijs** Dit is gesproken tegen die nieuwsgierige geesten, die Gods verborgenheden met hunne wijsheid menen te doorgronden; Rom. 12:3. Of, die meer willen weten dan ons God in zijn Woord geopenbaard heeft.; **waarom zoudt gij verwoesting over u brengen** Dat is, waarom zoudt gij uzelf in schade en schande brengen, willende vromer, kloeker, verstandiger schijnen te zijn dan anderen, mits al te diep doorzoekende de verborgenheden Gods; Spreuk. 3:7; Rom. 12:3,16.?

17. Wees niet al te goddeloos Dat is, geef u niet over tot grove zonden. Of, laat de zonde geen heerschappij hebben in uw sterfelijk lichaam, gelijk de apostel zegt. Rom. 6:12., **noch wees al te dwaas; waarom zoudt gij sterven** Alsof hij zeide: Gij zoudt anders gewisselijk door de overheid gestraft en eer de natuurlijke tijd des doods komt van de aarde weggerukt worden. Verg. Job 15:32, en Ps. 37:13. **buiten uw tijd?**

18. Het is goed, dat gij daaraan vasthoudt Te weten aan hetgeen waarvan Pred. 7:16 gesproken is., **en trek ook uw hand van dit niet af**; Te weten dat gezegd is Pred. 7:17; of dat ik nu nog zeggen zal. Sommigen duiden beide de vermaningen op hetgeen in de twee voorgaande verzen gezegd is in het algemeen. **want die God vreest, dien ontgaat dat al.** Dat is, hij wijkt van beide de uiterste fouten, van al te

rechtvaardig en al te onrechtvaardig te zijn, *ontgaande alzo de ellenden, die daarop plegen te volgen* en houdende den middenweg, waarin alle deugd bestaat.

19. **De wijsheid versterkt den wijze meer dan tien heerschers,** Dat is, velen. Zie Gen. 31:7; Spreuk. 21:22, en Spreuk. 24:5, en onder Pred. 9:16. **die in een stad zijn.**
20. **Voorwaar, er is geen mens rechtvaardig op aarde, die goed doet, en niet zondigt.**
21. **Geef ook uw hart** Dat is, onderzoek niet te nauw om te weten wat de mensen al van u zeggen, noch trek het u niet te zeer aan; want zoudt ge dat doen, zo kon het lichtelijk geschieden, dat gij tot uw grote onwil zoudt horen dat uw eigen knechts kwalijk van u spreken; men moet veel van wat er gezegd wordt, ongemerkt laten heengaan. **niet tot alle woorden, die men spreekt, opdat gij niet hoort, dat uw knecht u vloekt.**
22. **Want uw hart** Dat is, uw eigen conscientie. **heeft ook veelmalen bekend, dat gij ook anderen gevloekt** Die u onrecht gedaan hebben, of die gij gemeend hebt *door het vals aanbrengen van anderen* dat u ongelijk deden. **hebt.**
23. **Dit alles heb ik met wijsheid verzocht; ik zeide:** Te weten bij mijzelf; dat is, ik dacht, ik liet mij voorstaan, dat ik een volkomen wijsheid bekomen zou. **Ik zal wijsheid bekomen, maar zij was nog** Want de mens kan nimmermeer komen tot een volkomen wetenschap aller dingen en van de oorzaken derzelve. **verre van mij.**
24. **Hetgeen verre af is** Anders aldus: *Het is verre dat er geweest is;* dat is, hetgeen lang verleden is, daar hebben de mensen geen grote kennis van. En wat kennis zullen zij hebben van dingen, die ten enenmale diepgrondig en verborgen zijn, gelijk hoe God de wereld regeert met al wat er in is, en inzonderheid wat er in toekomstige tijden geschieden zal? Zie in het boek Job 38: Job 39: Job 40: Job 41, en Rom. 11:33,34; *zeer diep.*

Hebr. *diep, diep.* Zie Gen. 25:30., en **zeer diep, wie zal dat vinden?**

25. **Ik keerde mij om** Te weten met mijne gedachten., en mijn hart, om te weten, en om na te sporen, en te zoeken **wijsheid en een sluitrede;** Het Hebreeuwse woord betekent een slot van rede, hetwelk uit andere voorgestelde redenen besloten en als rekenensgewijze gevonden wordt. en om te weten de goddeloosheid der zothed, en de dwaasheid Anders: *en de dwaasheid, en onzinnigheden.* der onzinnigheden.
26. **En ik vond een bitterder ding, dan de dood: een vrouw, welker hart netten en garen** Gelijk men voor het gedierte uitspant, om hetzelfde daarin te vangen. Hij spreekt van een oneerbare vrouw, die door arglistige en zoete bedriegelijke woorden de mannen in onkuisheid zoekt te verstrikken, in hare netten te vangen en vast te houden. Zie Spreuk. 2:16,17, en Spreuk. 5:3,6 en Spreuk. 6:24 en Spreuk. 7:6, enz. en Spreuk. 9:13. Dusdanige vrouw is meer te schuwen en te mijden dan de dood zelf., **en haar handen banden zijn; wie goed is** Alsof hij zeide: Niemand kan zulker boze vrouwen bedrog ontkomen, tenzij God hem bijzonderlijk door zijne genade en hulp daarvan verlosse; gelijk Hij Jozef van de oneerbare huisvrouw van Potifar verlost heeft. Zie Gen. 39:9; Pred. 2:26. **voor Gods aangezicht, zal van haar ontkomen; daarentegen de zondaar** Dat is, zulk een mens, die zich dagelijks tot grote zonden begeeft. Zie Ps. 1:1. **zal van haar gevangen worden.**
27. **Ziet, dit heb ik gevonden, zegt de prediker, het ene bij het andere, om de sluitrede** Dat is, om tot resolutie en besluit te komen. **te vinden;**
28. **Dewelke** De zin dezer en der naastvolgende woorden schijnt deze te zijn: Nadat ik al lang gezocht had om den rechten grond van alles te weten, zo heb ik niet anders gevonden dan dat ik nog niets gevonden heb; dat is, ik ben door de ervaring

daarin bevestigd, dat de kennis van zeer veel dingen mij ontbreekt. Anders: *hetgeen mijne ziel nog zoekt, dat heb ik niet gevonden.* mijn ziel Dat is, ik. nog zoekt, maar ik heb haar niet gevonden: een man uit duizend Hebr. *Adam*; dat is, een man. De tegenstelling wijst uit dat *Adam* hier een man betekent. *Uit duizend*; te weten, mensen of mannen. heb ik gevonden; maar een vrouw onder die Anders: *maar een vrouw met al die dingen begaafd.* Hij wil zeggen dat men zeer weinig mannen vindt, die wijs, goed, voorzichtig en van grote kennis zijn, maar nog veel weiniger zulke vrouwen. Zie Spreuk. 31:10. De woorden *een* en *geen* worden hier genomen voor weinig en weiniger, te weten in vergelijking van de anderen. Dewijl vele godzalige mannen en vrouwen anderszins in het Oude en Nieuwe Testament vermeld zijn. **allen heb ik niet gevonden** Te weten, onder de duizend *dat is, vele* mensen, of onder de vrouwen..

29. Alleenlijk ziet, dit heb ik gevonden

Te weten boze, erge, kwade vonden of streken., Alsof hij zeide: Doch dit is een zekere zaak, dat het ganse menselijke geslacht, zo mannen als vrouwen, verdorven en zondig zijn, doch dat God, dewijl Hij den mens, goed en naar zijn beeld geschapen heeft, geen schuld daaraan heeft, maar de mens zelf, die zichzelf en al zijne nakomelingen, door het ingeven van den duivel en door moedwillige ongehoorzaamheid daarin gebracht heeft. **dat God den mens recht gemaakt heeft, maar zij hebben veel** Te weten de mensen. **vonden** Te weten boze, erge, kwade vonden of streken. **gezocht** En zij zoeken ze nog, dewijl zij van dien heerlijken staat afgefallen zijn, in welken zij geschapen en van God gesteld waren. Verscheidene zo Hebreeuwse alsook vele overzettingen voegen de eerste woorden van dit vs. aan het laatste vs. van het zevende hfdst..

Prediker 8

1. **Wie is gelijk de wijze** Alsof hij zeide: Het is zeker en gewis, dat een wijs man alle

andere mensen in waardigheid tebovengaat, omdat hij alle dingen wel en grondig kan uitleggen en beantwoorden., **en wie weet de uitlegging der dingen? De wijsheid** Dat is, zij maakt hem beleefd en vriendelijk. Anders: Zij geeft hem het licht der kennis, zulks dat hij zeer klaar en bescheidenlijk ziet hoe hij heeft te wandelen en wat hem staat te doen of te laten. Zie Pred. 2:14. **der mensen verlicht zijn aangezicht, en de stuursheid Of, wreedheid.** Hebr. *sterkheid, of hardigheid*; dat is, hij legt de felheid of wreedheid af, die zich gemeenlijk in het aangezicht openbaart; zie Deut. 28:50; Richt. 14:14, en de aantekening aldaar. **zijns aangezichts wordt daardoor veranderd** Te weten door de wijsheid..

2. **Ik zeg: Neem acht** Hebr. *ik bewaar.* Het is een korte afgebroken manier van spreken. **op de mond** Dat is, op hetgeen de koning zegt, og op hetgeen hij u gebiedt. Het woord *mond* betekent dikwijls *een rede*, of woorden; en *woorden* betekent dikwijls *bevelen*, of geboden, gelijk Exod. 17:1. **des konings; doch naar de gelegenheid** Dat is, gehoorzaam alzo de koning of overheid, dat gij middelerwijl niet verlaat noch vergeet de schuldige plicht en eed, waarmede gij voornamelijk aan God verbonden zijt. Anders: **om de zaak van den eed Gods. van den eed Gods.**

3. **Haast u niet weg te gaan van zijn aangezicht;** Te weten des koning; te weten uit ongeduld, als hij u wat beveelt, dat u niet behaagt; met uw haastig weggaan te kennen gevende dat gij weigerig zijt te doen wat u de koning beveelt. Anders: *weg te gaan*; dat is, uit zijn dienst te treden en hem verlaten. Sommigen verstaan dit en hetgeen volgt van God. **blijf niet staande** Dat is, houd u aan geen kwade zaken en sta ze niet toe. Zie de aantekening 2 Kon. 23:3. Of blijf niet halsstarrig in het weigeren van het bevel des konings. **in een kwade zaak; want al wat** Zodat hij zich, wanneer het hem belieft, aan u wreken kan, en toornig zijnde, zou hij u

lichtelijk straffen. hem lust, doet hij Te weten, den koning..

4. **Waar het woord des konings** Dat is, het bevel. De zin is: Als de koning zijn dienaren beveelt dat zij u zullen straffen, niemand durft zijn heerschappend bevel tegenstaan. is, daar is heerschappij; en **wie zal tot hem zeggen: Wat doet gij?** Dat is, waarom beveelt gij mij dit?
5. **Wie het gebod onderhoudt** Te weten, het bevel des konings, hetwelk niet strijdt tegen den wil en het bevel Gods., **zal niets kwaads** Dat is, hij zal in de ongenade en straf Gods of des konings en der overheid niet vervallen. Hebr. *zal niet weten een kwaad ding.* **gewaar worden;** en het hart **eens wijzen** Dat is, een wijs man weet hoe hij zich naar gelegenheid zal schikken, dat hij God en den koning niet vertoornt. **zal tijd en wijze weten.**
6. **Want een ieder voornemen heeft tijd en wijze, dewijl het kwaad** Dat is, de mens is aan veel ongeluk en zwakheid onderworpen, daarom moet men voorzichtig zijn in zijne zaken. **des mensen veel is over hem.**
7. **Want hij weet niet,** Dat is, hij weet niet wat hem God toeschikken zal, gelijk hij ook niet weet den tijd wanneer; en derhalve kan hij het niet voorkomen; daarom moet hij steeds God bidden om een heilige voorzichtigheid, opdat hij zich wel en naar behoren moge gedragen. **wat er geschieden zal; want wie zal het hem te kennen geven, wanneer het geschieden zal** Of. *hoe?*
8. **Er is geen mens, die heerschappij heeft** Te weten, als de mens de dood overkomt. **over den geest, om den geest** Dat is, om de adem of de ziel, of de geest des levens binnen het lichaam te houden, dat hij daar niet uitvare. **in te houden;** Het Hebreeuwse woord betekent zoveel als in een gevangenis besluiten of bewaren. **en hij heeft geen heerschappij over den dag** Of, *in den dag des doods;* dat is, als de dood het leven

komt bestrijden en de sterfdag gekomen is, zo is er geen middel om de dood te ontkomen. **des doods; ook geen geweer** Dat is, vleselijke wapens. Anders: *geen loslating.* **in dezen strijd;** Te weten als leven en dood met elkander strijden. **ook zal de goddeloosheid** Gelijk men gemeenlijk zegt: Onrecht slaat zijn eigen meester. Anders: *het onrustig gewoel;* alsof hij zeide: dat iemand nu dit dan dat voorneemt, en zeer woelende is om tot zijn voornemen te geraken, zal hem almede niet helpen tegen de dood. **haar meesters niet verlossen.**

9. **Dit alles heb ik gezien, toen ik mijn hart begaf tot alle werk, dat onder de zon geschiedt: er is een tijd, dat de ene mens over den anderen mens heerst, hem ten kwade.** Of, den heerser, of die over welke hij heerst.
10. **Alzo heb ik ook gezien de goddelozen, die begraven waren,** Dat is, die in vergetelheid gesteld waren. **en degenen, die kwamen, en uit de plaats des Heiligen** Versta hier door *de plaats der heiligen* de tempel, waarin de heilige God woont. *komen,* of *ingaan* en *uitgaan* is zoveel als in Gods huis te verkeren, en zich in godzaligheid te oefenen. Anderen verstaan hier door *de heilige plaats* de gerechtplaats, waar de rechters zitten in Gods plaats en de persoon Gods vertegenwoordigen. God daar tegenwoordig bij hen zijnde, ja in het midden van hen voorzittende. Anderen verstaan dit vers van de goddelozen, en zetten het aldus over: *En toen heb ik gezien de goddelozen, dat zij begraven werden en ondergingen, en uit de plaats van de Heilige weggingen, en werden vergeten in de stad, in welke zij alzo gedaan hadden;* dat is goddelooslijk geregeerd hadden. **gingen, die werden vergeten in die stad, in dewelke zij recht gedaan hadden.** Dit is ook ijdelheid. Te weten, deze onbestendigheid en ondankbaarheid van het volk.
11. **Omdat niet haastelijk** Alsof hij zeide: Omdat God dikwijls zijn rechtvaardig oordeel over de goddelozen vertraagt, zo menen zij

dat zij altijd ongestraft zullen blijven, en derhalve vervallen zij in alle goddeloosheid; verg. Ps. 50:21. het oordeel *over* de boze daad geschiedt, daarom is het hart van de kinderen der mensen in hen vol om kwaad te doen.

12. Hoewel een zondaar honderd *maal* kwaad doet, en *God* hem *de dagen* verlengt; zo weet ik toch, dat het dien zal welgaan, die God vrezen, Te weten met een kinderlijke vreze. die voor Zijn aangezicht vrezen. Te weten vrezen hem te vertoornen.

13. Maar den goddeloze Versta hierbij, maar hij zal eindelijk gestraft worden, hetzij hier of hier namaals. zal het niet welgaan, en hij zal de dagen Dat is, hij zal niet lang leven, immers in gerustheid en met een goede conscientie, hetwelk het rechte leven is. niet verlengen; hij zal zijn gelijk een schaduw, Die haast voorbijgaat. Zie Ps. 144:4. Anders: *hij zal de dagen niet verlengen gelijk een schaduw*, die met de ondergang der zon lang wordt. omdat hij voor Gods aangezicht niet vreest.

14. Er is *nog* een ijdelheid, die op aarde geschiedt: dat er zijn rechtvaardigen, dien het wedervaart Hebr. *aanraakt, aantreft*. naar het werk Dat is, alsof zij werken der goddelozen hadden, enz. De zin is: Soms gaat het de vromen kwalijk en de goddelozen wel; zie Ps. 73:11,12,13,14. der goddelozen, en er zijn goddelozen, dien het wedervaart Hebr. *aanraakt, aantreft*. naar het werk Dat is, alsof zij werken der goddelozen hadden, enz. De zin is: Soms gaat het de vromen kwalijk en de goddelozen wel; zie Ps. 73:11,12,13,14. der rechtvaardigen. Ik zeg, *Of ik zeide*. dat dit ook ijdelheid is. Te weten dewijl geen mens kan verzekerd zijn dat het hem vanwege zijn vroomheid in deze wereld steeds zal welgaan. Anders: *dit is ook ijdelheid*; dat is, dit is een ijdele en ongerijmde zaak, naar het oordeel der mensen.

15. Daarom prees ik de blijdschap, dewijl de mens niets beters heeft onder de zon, Dat is, zoveel dit tijdelijke leven aangaat. dan te eten, en te drinken, en blijde te zijn; Doch also dat hij altijd de vreze des Heren voor ogen hebbe. Zie onder Pred. 12:13. want dat zal hem aankleven Dat is, dat zal zijn deel zijn. van zijn arbeid, de dagen zijns levens, die hem God geeft onder de zon.

16. Als ik mijn hart begaf, om wijsheid te weten, en om aan te zien de bezigheid, die op de aarde geschiedt, dat men ook, des daags of des nachts, den slaap niet ziet Dat is, niet slaapt; te weten vanwege de zorg en bekommernis die hij heeft over de tijdelijke goederen. Zie boven Pred. 2:23,24. met zijne ogen;

17. Toen zag ik alle werk Gods, dat de mens niet kan uitvinden, Te weten, met zijn eigen vernuft. het werk, Te weten de regering Gods over de zaken, die in de wereld geschieden, als bij name, hoe dit met Gods rechtvaardige regering overeenkomt, dat Hij de vromen dikwijls zo zwaarlijk kastijdt en de goddelozen dikwijls zo zegent. dat onder de zon geschiedt, om hetwelk een mens arbeidt om te zoeken, Dat is, om te verstaan; te weten hoe ieder ding in de wereld van God wijselijk en wel geregeerd wordt. maar hij zal het niet uitvinden; ja, indien ook een wijze zeide, dat hij het zou weten Te weten, bij zichzelf in zijn hart., zo zal hij het *toch* niet kunnen uitvinden.

Prediker 9

1. Zekerlijk, dit alles heb ik in mijn hart gelegd, Hebr. *gegeven*, gelijk boven Spreuk. 7:2. Dat is, ik heb dit alles ter harte genomen. opdat ik dit alles klaarlijk *Of, mocht verklaren*. mocht verstaan, dat de rechtvaardigen, en de wijzen, en hun werken in de hand Gods Dat is, de voorzienige regering Gods onderworpen.

zijn; ook liefde, ook haat, weet de mens niet Dat is, als men oordelen zal naar het uitwendige, hetwelk men dagelijks zo de vromen als de goddelozen ziet overkomen, zo kan niemand daaruit oordelen of hij in Gods gunst of ongunst staat. Veel minder kan hij zulks van een ander oordelen; want de vromen worden in deze wereld zowel geplaagd, ja somtijds meer dan de goddelozen, gelijk Spreuk. 9:2 breder volgt. Aangaande de zekerheid, die de kinderen Gods hebben van zijn liefde te hunwaarts, daarvan wordt elders gesproken. *uit al hetgeen voor zijn aangezicht is.* Te weten des mensen.

2. **Alle ding** Hebr. *alles gelijk als allen.* **wedervaart hun, gelijk aan alle anderen;** Te weten onrechtvaardigen en dwazen. **enerlei** Anders, *een geval*, gelijk boven Spreuk. 2:14, en onder Spreuk. 9:3. De zin is, de rechtvaardige overkomt zowel wat kwaads als de goddeloze. En integendeel overkomt de goddeloze zowel wat goeds als de vrome. **wedervaart den rechtvaardige en den goddeloze, den goede en den reine, als den onreine; zo dien, die offert,** Dat is, die die de godsdienst wel waarneemt. **als dien, die niet offert; gelijk den goede, also ook den zondaar, dien, die zweert, gelijk dien, die den eed vreest.** Te weten de lichtvaardige eed, vrezende God daarmede te vertoornen.
3. **Dit is een kwaad** Alsof hij zeide: Dit is hetgeen de mensen bezwaarlijk en verdrietig valt. **onder alles, wat onder de zon geschiedt, dat enerlei ding** Zie boven Spreuk. 9:2. **allen wedervaart,** Te weten mensen. **en dat ook het hart der mensenkinderen vol boosheid is, en dat er in hun leven** Dat is, gedurende hun leven. **onzinnigheden zijn in hun hart; en daarna moeten** Te weten naar alle onzinnigheden, die zij hun levenlang gepleegd hebben. **zij naar de doden toe.** Te weten heenvaren, dat is, zij moeten sterven. Verg. Spreuk. 2:18, en Spreuk. 9:18.

4. **Want** Enigen nemen de woorden van Spreuk. 9:4-10, als gesproken zijnde in de persoon der goddelozen, en beginnen dit vierde vers aldus: *want zeggen de goddelozen voor degene die nog,* enz. Anderen eigenen deze woorden Salomo toe; wier gevoelen wij volgen. **voor dengene,** Dat is, voor die, die nog leeft. Alsof hij zei: Zolang iemand nog leeft, zo heeft hij hoop dat het hem in dit leven wel zal gaan; maar als hij gestorven is, zo is de hoop uit. Anders: *Want wie is er die uitgenomen is?* Te weten dat hij niet sterft. **die vergezelschapt is bij alle levenden, is er hoop; want een levende hond is beter dan Of, heeft het beter.** Hebr. *het is beter aan of voor een levende hond,* enz. Dat is, hij is gelukkiger, te weten omdat hij het leven genieten mag. **een dode leeuw.**
5. **Want de levenden** De zin is: Omdat de levende mensen weten dat zij sterven moeten, zo genieten zij met vreugde het tijdelijke goed, zolang het hun gebeuren mag. **weten, dat zij sterven zullen, maar de doden weten niet met al** Namelijk van hetgeen hier op aarde geschiedt, gelijk Salomo Spreuk. 9:6 breder verklaart; want hij wil hier geenszins te kennen geven dat de zielen der mensen, na de lichamelijke dood, zouden tenietgaan. Zie Job 14:21.; **zij hebben ook geen loon meer, maar hun gedachtenis is vergeten.** Dat is, in vergetelheid gesteld, te weten bij de mensen, namelijk zoveel deze aardse zaken aangaat; niemand is bekommerd of geneigd om hun iets ten dienste of ten gevalle te doen.
6. **Ook is alrede hun liefde** Dat is, zij weten niet wat er in deze wereld geschiedt, zij vragen er ook niet na, derhalve beminnen zij niemand in deze wereld, zij haten en benijden ook niemand., **ook hun haat, ook hun nijdigheid vergaan; en zij hebben geen deel meer in deze eeuw** Verg. dit met hetgeen dat er staat Pred. 3:11, en zie aantekening aldaar. Anders: *in der eeuwigheid;* dat is, nimmermeer in dit leven. **in alles, wat onder de zon geschiedt.**

7. **Ga dan heen** Te weten dewijl gij nog leeft.,
eet uw brood met vreugde Dat is, geniet met vreugde hetgeen u God door uw arbeid gegeven heeft. Want Salomo spreekt hier de godzaligen aan., **en drink uw wijn** Dat is, geniet met vreugde hetgeen u God door uw arbeid gegeven heeft. Want Salomo spreekt hier de godzaligen aan. **van goeder harte; want God heeft alrede** Te weten, dewijl gij Hem vreest en uw kost wint door de arbeid, waartoe gij geroepen zijt; dienvolgens is het onnodig dat gij u met ijdele zorgvuldigheid kwelt; wees gerust in de voorzienige regering van God en de liefde, die Hij u toedraagt. **een behagen aan uw werken.**
8. **Laat uw klederen** Dat is, wees vrolijk. Hiervan was eertijds een teken, dat men zuivere witte klederen droeg en het hoofd met welriekende olie zalfde. **te allen tijd** Welverstaande, zolang als het u gebeuren mag. Want daar kan een tijd komen, dat men droevig moet zijn met de droevigen. Zie boven Pred. 7:2. **wit zijn,** Dat is, zuiver rein. **en laat op uw hoofd geen olie ontbreken.** Te weten welriekende olie. Zie de aantekening bij Ruth 3:3, en Luk. 7:46.
9. **Geniet het leven** Hebr. *zie het leven*; dat is, geniet de geneugten en zoetheit van het leven in alle manieren, zoveel als gij, met God en met ere, kunt en moogt. Zie Job 7:7. hier betekent *het leven* zoveel als een goed en genoeglijk leven. **met de vrouw, die gij liefhebt, al de dagen uws ijdelens,** Hebr. *des levens uwer ijdelheid*; dat is, gedurende uw ijdel en vergankelijk leven. **welke God** Te weten dagen. Verg. boven Spreuk. 8:15. Anderen verstaan: op *welke* vrouw. u gegeven heeft onder de zon, **al uw ijdele dagen; want dit is uw deel** Dat is, hetgeen gij moogt genieten van de goederen, die gij door uwen arbeid verworven hebt. **in dit leven, en van uw arbeid, dien gij arbeidt onder de zon.**
10. **Alles** Te weten al wat goed is en uwe beroeping vordert., **wat uw hand vindt** Zie Lev. 25:28, en Richt. 9:33. **om te doen,**

doe dat Dat is, doe dat zo naarstiglijk en zo wel als gij kunt. **met uw macht; want er is geen werk, noch verzinning, Of, vernuft.** noch wetenschap, noch wijsheid in het graf, daar gij heengaat.

11. **Ik keerde mij, en zag onder de zon, dat de loop niet is** Hij spreekt van een gelukkige loop, waardoor men het gevaar ontloopt, en van een gelukkige strijd, waardoor men de victorie behoudt, die is niet altijd aan de zijde der snellen; alzo is ook de victorie niet altoos aan de zijde der sterke helden, enz., maar bij die, dien God zijn zegen geeft. **der snellen, noch de strijd der helden, noch ook de spijs der wijzen** Anders, *nering*. Hebr. *het brood.*, noch ook **de rijkdom der verstandigen, noch ook de gunst der welwetenden** Alsof hij zeide: om gunst te erlangen bij de mensen, daartoe helpt niet dat iemand kloek of wel ervaren is; versta hierbij, tenzij dat God zijn zegen daartoe geeft., **maar dat tijd en toeval** Dat is, hetgeen God van eeuwigheid verordineerd heeft, dat moet op zulke tijden geschieden als het God verordineerd heeft en ook alzo gelijk Hij het verordineerd heeft. Want Salomo spreekt hier van geen onzeker toeval, maar zulk, dat van God geregeerd wordt. **aan alle dezen wedervaart;**
12. **Dat ook de mens zijn tijd niet weet,** Te weten de tijd zijns dood, of des ongeluks, dat hem wedervaren zal. Ja, hij weet het zo weinig als de vissen weten wat hun is nakende. Zie de aantekening bij Ps. 81:16. **gelijk de vissen, die gevangen worden met het boze net;** Dat is, met het schadelijke net. Want als de vissen gevangen zijn, zo worden zij gedood. Aldus wordt straks in dit vers de tijd *boos* genoemd ten aanzien van het kwaad, dat de mens daarin bejegt. **en gelijk de vogelen, die gevangen worden met den strik; gelijk die, alzo worden de kinderen der mensen verstrikt, ter bozer tijd, wanneer derzelve haastelijk over hen valt.**

13. Ook heb ik onder de zon deze wijsheid gezien, en zij was groot bij mij: Dat is, in mijn oordeel.
14. Er was een kleine stad, en weinig lieden waren daarin; en een groot koning kwam tegen haar, en hij omsingelde ze, en hij bouwde grote vastigheden tegen haar.
15. En men vond daar een armen wijzen man in, die de stad verloor door zijn wijsheid; maar geen mens Dat is, niemand dankte hem naar behoren voor dien goede raad, op welke de verlossing gevolgd is. Anders: *Niemand had aan die arme man gedacht*; dat is, niemand had ooit gedacht dat die arme man zo wijs was. *gedacht denzelven armen man*.
16. Toen zeide ik: Wijsheid is beter dan kracht, hoewel de wijsheid des armen veracht, en zijn woorden niet waren gehoord Dat is, niet waren geacht geweest. *geweest*.
17. De woorden der wijzen moeten in stilheid aangehoord Hebr. *in rust*. Hij wil zeggen, met grotere aandacht dan die der dwazen. Of in deze zin: Die zich stilhouden, moet men eer en meer horen, dan die groot geroep maken, als zij dwazen zijn. *worden, meer dan het geroep desgenen, die over de zotten heerst*.
18. De wijsheid is beter dan de krijgswapenen, Hebr. *dan de vaten, of gereedschappen des krijgs*. *maar een enig zondaar verderft* Dat is, een onverstandig man, gevende kwade raad. Ja, zelfs als een wijs man een misslag doet, zo gaan daardoor te schande vele goede zaken, en tegelijk zijn eigen reputatie of achtbaarheid. Men kan ook door het woord *zondaar* hier verstaan een roekeloze of stoute, vermetele mens, die op zichzelf, hetzij op zijn wijsheid of sterkte, zich verlatende onbedacht zijn vijand aantast, verroekelozende niet alleen zichzelf, maar ook tegelijk vele anderen met zich. *veel goeds*.

1. Een dode vlieg Hebr. *vliegen des doods doet stinken*; dat is, elke dode vlieg doet stinken. De zin is: Ofschoon een vlieg maar een klein beestje is, zo doet het evenwel een welriekende olie of zalf stinken; te weten indien zij daarin valt en blijft liggen. *doet de zalf des apothekers* Dat is een zalf of olie, die door de apothekers kunstig toebereid en gemaakt wordt. *stinken en opwellen; alzo* De zin is: Alzo is ook een weinig dwaasheid oorzaak dat een treffelijk beroemd man zijn eer en achting verliest. *een weinig dwaasheid een man, die kostelijk is van wijsheid* Dat is, vanwege zijn wijsheid en eer. *en van eer*.
2. Het hart des wijzen Dat is, een wijs man stelt zijn zaken wijselijk aan, alles tevoren in zijn hart wijselijk en wel overleggende. Men moet geenszins uit deze woorden besluiten dat Salomo hier wil zeggen, dat het hart der wijzen in hun boezem anders ligt dan der dwazen, want zo der wijzen als der dwazen hart ligt in het midden der borst, een weinig naar de linkerzijde aan strekkende. Het is een gelijkenis, genomen van de rechter- en linkerhand, in het uitvoeren van enige zaak, hetzij wel of kwalijk. Het grootste deel der mensen gebruikt de rechterhand om iets wel en terdeeg te doen, zodat als iemand iets wel doet en met wijsheid *die uit het hart komt* zo schijnt het dat hij het hart aan de rechterhand heeft liggende, om zijn zaken wel te verrichten; integendeel, die zijn zaken niet wel, noch bekwamelijk of wijselijk uitricht, schijnt dat hem het hart links ligt. *is tot zijn rechterhand, maar het hart eens zots is tot zijn linkerhand*. Dat is, hij stelt zijn zaken dwaaslijk aan.
3. En ook wanneer de dwaas op den weg wandelt, zijn hart ontbreekt Dat is, zo blijken en openbaren zich de gebreken van zijn hart. *hem, en hij zegt* Dat is, hij geeft openlijk genoeg te kennen *te weten, door zijn gang, gelaat, kleren en gebaren* dat hij niet wijs is. *tot een iegelijk*, Dat is, tot alle man, die hem over straat ziet gaan of

wandelen. Anders: *van een iegelijke die dwaas is.* dat hij dwaas is.

4. **Als de geest des heersers** Dat is, de toorn. Zie de aantekening Richt. 8:3. **tegen u oprijst, verlaat uw plaats niet;** Dat is, uw beroeping, ambt, staat, betrekking. Anders: *verlaat uw plaats niet;* dat is: betoon en gedraag u gelijk het een onderzaat betaamt, namelijk deemoedig en nederig. **want het is medicijn,** Anders: *zachtigheid of zachtzinnigheid, dat is, zachtzinnige toegeving stilt,* enz. **het stilt grote zonden** Die anders een regent in zijn toorn aan u zou mogen begaan; daarom, zoek liever met zoete woorden zijn toorn te vermurwen of te verzachten. Het kan ook in deze zin genomen worden: zachte en ootmoedige woorden stillen, dat is komen voor, of nemen weg, of bedekken, grote belederingen of misdaden, die gij aan de prins moogt begaan hebben..
5. **Er is nog een kwaad, dat ik gezien heb onder de zon, als een dwaling,** Dat is een grote fout, als zijnde fouten, die herkomen van de prinsen of groten des lands. Want hoe groter of hoger iemand verheven is, des te groter en schadelijker zijn ook de fouten die hij begaat. **die van het aangezicht des oversten voortkomt.** Dat is, begaan wordt.
6. **Een dwaas** Of, *de dwazen,* dat is lomperds, die geheel onbekwaam zijn om anderen te regeren en ambten te bedienen, worden verheven tot staten en ambten. Het belijft God somtijds dat dusdanige landen en steden zullen regeren, om alzo dezelve te plagen. Hebr. *de dwaasheid wordt,* enz.; dat is, zulk een mens, die de dwaasheid zelf is. **wordt gezet in grote hoogheden,** Of, *in vele hoogheden.* **maar de rijken zitten** Te weten, in wijsheid, of die zinrijk zijn, of die rijk zijn en tegelijk wijs; dat is, die verstand e4n wetenschap genoeg hebben om de ambten wel te bedienen. **in de laagte.** Dat is, in een lage plaats, in nederheid.
7. **Ik heb knechten te paard** Dat is, zulken, die een knechtelijk onwijs gemoed hadden, of die van knechten en slaven afkomstig waren.

gezien, en vorsten, gaande als knechten Dat is, kloeke en verstandige mannen die zodanig een gemoed hadden als de prinsen hebben, of behoorden te hebben. **op de aarde.** Dat is, te voet gaan, ja zelfs anderen dienen.

8. **Wie een kuil graaft** Dat is, wie tegen iemand anders ongelijk berokkent, die zal het kwalijk gaan door Gods rechtvaardig oordeel. Salomo wijst in dit en in het Spreuk. 10:9, aan, met vier gelijkenissen, hoe schadelijk de onvoorzichtigheid is. Zie Ps. 62:4., **zal daarin vallen; en wie een muur doorbreekt, een slang zal hem bijten** De slangen liggen gemeenlijk in de reten en spleten, of in de gaten der muren; als men de muren afbreekt, zo komen zij te voorschijn en bijten of steken degenen, die zij het eerst vinden. Het schijnt dat Salomo hier wil zeggen dat zij, die de wetten en ordinantien der kerk, of politieke wetten verbreken, niet ongestraft zullen blijven..
9. **Wie stenen** Te weten grote stenen, die hem te zwaar zijn om te verroeren. Anders: de stenen die zijn nabuurs landpalen van de zijne onderscheiden om alzo zijn akker te vergroten. Zie Deut. 27:17. **wegdraagt, Of, verzet. zal smart daardoor lijden** De zin is: Gelijk degenen, die zware stenen verheffen of verwentelen, of van de ene plaats tot de andere dragen, zware arbeid doen, alzo hebben alle ambten en bedieningen hun zwaarigheid.; **wie hout klieft, zal daardoor in gevaar zijn.** Alzo dat hij in het klieven zijn hand of voet of een ander lid van zijn lichaam lichtelijk zal kwetsen of bezeren. Anders: *hij zal daardoor warm worden.* In deze betekenis wordt het Hebreeuwse woord genomen, 1 Kon. 1:2. De zin is: Zwaarwichtige zaken worden niet uitgevoerd dan met grote moeite, veel zweet en zwaarigheid.
10. **Indien hij** Te weten, die met een stompe bijl hout wil klieven. **het ijzer** Dat is, een ijzer werktuig, hetzij een bijl, of dergelijk instrument. **heeft stomp gemaakt, en hij** Te weten, die met een stompe bijl hout wil klieven. **slijpt de snede niet** Hebr. *het*

aangezicht; dat is het voorste deel dat het hout klieft., **dan moet** Hebr. *dan moet hij de krachten versterken.* hij Te weten, die met een stompe bijl hout wil klieven. **meerder kracht te werk stellen; maar de wijsheid** Dat is: maar de wijsheid is de beste hulp om iets terdeegs goed te maken. Anders: *maar de wijsheid is een treffelijke beslechting*; dat is, als men iets recht en wel verrichten wil, zo is het met geweld niet te doen, gelijk als wanneer men hout klieft, maar met wijsheid en verstand. **is een uitnemende zaak, om iets recht te maken.**

11. **Indien de slang gebeten heeft, eerder bezwering** Of, voor de bezwering, eer zij bezworen wordt. Hebr. *zonder bezwering.* **geschied is, dan is er geen nuttigheid voor den allerwelsprekendsten bezweerder.** Versta hierbij: Alzo helpt het een onderzaat niet, dat hij alsdan eerst zijn prins met smekende woorden zoekt te vermurwen, nadat de prins begonnen heeft hem in zijn toorn te straffen. En alzo voorts in het algemeen, dat het tevergeefs is middelen te gebruiken tegen het kwaad als het te laat is. Anders: *indien de slang bijt, niet bezworen zijnde, zo is de klapper niet beter.*

12. **De woorden van een wijzen mond zijn aangenaam;** Hebr. *zijne gunst*; dat is, zij maken een wijze man aangenaam, en dienvolgens zijn ze hem bevorderlijk en voordelig. **maar de lippen van een zot verslinden hemzelve.**

13. **Het begin der woorden zijns monds** Dat is, de woorden zijns monds. **is dwaasheid, en het einde zijns monds** Dat is, de woorden zijns monds. **is boze dolligheid.** Dat is, schadelijke dolligheid, namelijk omdat zijne dolligheid meer en meer toeneemt.

14. **De dwaas** Dat is, hij maakt wel veel gepraat van hetgeen hij voorheeft te doen, zeggende tot anderen hoe en wat hij al doen wil, alsof hij kon uitvoeren al wat hij wil of voorneemt. Maar hij zal zich bedrogen vinden in zijn ijdele hoop. Zie Jak. 4:13,14. **maakt wel veel woorden; maar de mens weet niet, wat het zij, dat**

geschieden zal; en wat na hem of, hoe. geschieden zal, wie zal het hem te kennen geven?

15. **De arbeid der zotten maakt een iegelijk van hen moede** Hebr. *hem*; een iegelijk van hen.; **dewijl zij niet weten** Dat is, een zot mag vergeleken worden met dengene, die naar een stad willende gaan, de weg niet weet en derhalve met veel moeite door kromme wegen derwaarts gaat. De zin is: Hij weet niet hoe of op wat wijze hij zal uitvoeren hetgeen hij voorgenomen heeft. Anderen nemen de woorden van het vers in deze zin: De zotten, of vele onverstandige mensen, bekommeren zich met veel zware hoogwichtige zaken, waar zij zichzelf zeer in kwellen, daar zij toch gemene dingen niet weten noch verstaan, zijnde zo bekend als de straat, of weg naar een stad toegaande, die de kinderen en slechte lieden zelfs bekend is. Het schijnt een spreekwoord te zijn. Waardoor grote onwetendheid wordt te kennen gegeven. **naar de stad te gaan.**

16. **Wee u, land! welks koning een kind is, Hetzij in jaren, of in verstand. en welks vorsten** Dat is, raadsheren, ambtlieden, rechters en dergelijke hoge ambtdragende personen. **tot in den morgenstond** Dat is, ter onbekwamer tijd: te weten te dien tijde als zij behoorden terecht te zitten en raad te houden; zie Jer. 21:12. **eten!** Dat is, goede sier maken en banketteren.

17. **Welgelukzalig zijt gij, land! welks koning een zoon der edelen is,** Dat is, die van edele stam en afkomst is. Versta hierbij, en die in godzaligheid, wijsheid en alle deugd is opgevoed. Hebr. *een zoon der witten*; dat is der edelen, die witte kleren plachten te dragen. Zie Neh. 2:16; Spreuk. 22:29 worden de onedelen genoemd **verduisterden.** **en welks vorsten ter rechter tijd eten** Dat is, te dien tijde als men gewoon is te eten; te weten nadat men zijn noodwendige zaken heeft uitgericht., **tot sterkte** Dat is, om het lichaam te versterken, niet om dronken te worden. **en niet tot drinkerij.**

18. Door grote luiheid Hebr. *twee luiheden*; dat is dubbele luiheid, of luiheid van beide handen. **verzwakt het gebint** Anders: *zinken de balken*; dat is, gaat het huis teniet, en alles gaat verloren., **en door slapheid der handen** Of, *nederlating*. **wordt het huis doorlekkende** Of, *verlekt het huis*. Versta hierbij, hoeveel meer zal het land te schande komen, in hetwelk onachtzame en tot alle ongerechtigheid begeven prinses regeren..

19. Men maakt Hebr. *zij zijn makende*. **maaltijden** Hebr. *brood*, gelijk Dan. 5:1. **om te lachen**, Dat is, tot vrolijkheid, om lustig en vrolijk te zijn. **en de wijn verheugt de levenden**, Of, *het leven*. **en het geld verantwoordt alles** Of, *het geld doet alles antwoorden*; dat is, het maakt dat ieder ding daar is. Elk ding staat onder de gehoorzaamheid des gelds, derhalve behoorde zich een ieder te benaastigen dat hij door zijn arbeid en door behoorlijke middelen iets mocht vergaderen en in voorraad hebben..

20. **Vloek den koning niet, zelfs in uw gedachten**, Of, *in uw geweten* of *hart*. alsof hij zeide: Al gaat het aldus toe in de hoven der koningen en prinses, denk en spreek evenwel niet kwalijk van hen; ja zelfs niet in het binnenste en geheimste van uw huis. **en vloek den rijke niet in het binnenste uwer slaapkamer; want het gevogelte** Dat is, het zal niet lang verborgen blijven, al zouden het de vogelen des hemels uitbrengen. De koningen en prinses hebben vele oren en vele ogen, gelijk zij ook lange handen hebben. **des hemels zou de stem wegvoeren**, Te weten tot de koning, die het wonderbaarlijk zou wijs worden. **en het gevleugelde** Hebr. *de heer*, of *de bezitter der vleugelen*, of *der vederen*; dat is die vleugelen hebben; gelijk Spreuk. 1:17. **zou het woord** Of, *de zaak*. **te kennen geven**. Te weten aan de koning, die u straffen zou, vernemende dat gij hem gevloekt hebt.

Prediker 11

1. **Werp uw brood uit** Dat is, doe wel aan een iegelijk, zo bekenden als onbekenden. **op het water**, Hebr. *op het aangezicht des waters*, of *der wateren*. Verstaande door *het water* de armen, die niet hebben om wederom te vergelden, zodat het schijnt verloren te zijn wat men hun geeft. Aldus spreken wij ook: Het is zoveel alsof men in het water of in de zee wierp. **want gij zult het vinden** Dat is, God zal het u wedergeven; ja veellicht ook wel de mensen zelf, wie gij voorlang enige weldaad of hulp gedaan hebt. **na vele dagen**. Hebr. *na veelheid van dagen*; dat is nadat vele dagen of jaren zullen vervlogen zijn.
2. **Geef een deel aan** Te weten, uwe aalmoezen, of uw brood. **zeven, ja, ook aanacht**; Een zeker getal voor een onzeker, gelijk Spreuk. 6:16; Micha 5:4. *Christus zegt: Geeft een iegelijk, die het begeert*; Luk. 6:30. Verg. Deut. 15:7,8. **want gij weet niet**, Alsof hij zeide: De tijd kan komen dat gij van al het uwe zult beroofd en tot een bedelaar gemaakt worden; dan zult gij wel wensen dat anderen u ook milde bijstand deden; doe dan ook also bij anderen. Zie Luk. 16:9; Gal. 6:9. **wat kwaad op de aarde wezen zal**.
3. **Als de wolken** Hij wil zeggen dat de rijken aan de armen hun milddadigheid rijkelijk behoorden te betonen, gelijk de regen het dorre land rijkelijk bevochtigt, zonder onderscheid van plaatsen of akkers; God doet zijn regen vallen zowel over de kwade als over de goede. **vol geworden zijn, zo storten zij** Hebr. *zo ledigen zij*. **plasregen uit op de aarde; en als de boom naar het zuiden**, De zin is: Gelijk een boom, die eens valt of geveld wordt, niet wederom opstaat en geen vruchten meer draagt, also ook, wanneer wij eens gestorven zijn, hetzij in wat staat het moge zijn naar de ziel, zo staan wij niet weder op om in dit tijdelijk leven te komen, zodat wij na onze dood de armen niet meer iets geven of mededelen kunnen; en behoren derhalve goed te doen in dit leven. zie Gal. 6:10. **of als hij naar het**

- noorden valt, in de plaats, waar de boom valt, daar zal hij wezen.
4. **Wie op den wind acht geeft, die zal niet zaaien, en wie op de wolken ziet, die zal niet maaien.**
5. **Gelijk gij niet weet,** Te weten, vanwaar hij komt, waar hij heenvliegt, hoe lang en hoe sterk hij uit een gewest waaien zal; Joh. 3:8. **welke de weg des winds zij, of hoedanig de beenderen zijn in den buik** Door de beenderen moet men hier verstaan de gehele massa of vracht, of het kind in der moeder lichaam. **van een zwangere** Hebr. *een volle vrouw. VROUW,* **alzo weet gij het werk** Dat is, gij weet en kunt de regering Gods niet weten, noch verstaan wat Hij in zijn alwijze raad besloten heeft; hoelang gij uwe goederen zult hebben en behouden. Laat derhalve uw onnutte zorg varen, en doe de armen goed, zolang als u God het leven en de macht geeft. **Gods niet, Die het alles maakt. Of, dat hij aan, of met allen doet.**
6. **Zaai uw zaad in den morgenstond,** Dat is, vroeg. **en trek uw hand des avonds niet af;** Te weten van zaaien, of van het zaad in de aarde werpen. **want gij weet niet, wat recht wezen zal** Dat is, of dat wel opwassen zal dat gij des avonds gezaaid hebt, of dat beter opwassen zal, dat gij des morgens gezaaid hebt., **of dit of dat, of dat die beide te zamen goed zijn zullen** Hebr. *als een;* dat is, even goed..
7. **Verder, Of, trouwens, of zekerlijk;** alsof hij zeide: het is wel waar, enz. **het licht** Dat is, dit tijdelijke leven, dat men het licht der zon moge aanschouwen. **is zoet,** Dat is, het is de mens aangenaam. **en het is den ogen goed de zon** Dat is, lieflijk. **te aanschouwen;**
8. **Maar indien de mens veel jaren heeft, en verblijdt zich in die allen, zo laat hem ook gedenken aan de dagen** Dat is, aan de dood. Want de doden legt men in het graf, waar het duister is. **der duisternis, want die zullen veel zijn; en al wat zal gekomen is, is ijdelheid.**

- Hij zal moeten bekennen dat er in dit leven niets bestendig is, waarin men zich volkomenlijk mag verblijden.
9. **Verblijd u, o jongeling! in uw jeugd, en laat uw hart zich vermaken** Hebr. *goed doen.* **in de dagen uwer jongelingschap, en wandel in de wegen** Dat is, doe wat uw hart lust en wat uw ogen behaagt. Uit deze woorden blijkt genoegzaam dat Salomo hier niet in ernst spreekt, maar schertsend, of schimpsgewijze; jegens degenen, die zulks, gelijk hier staat, met ernst spreken of gevoelen, namelijk dat men de jonge jaren met wellustigheid moet of mag doorbrengen. Num. 15:39 verbiedt God te wandelen in de wegen des harten. **uws harten, en in de aanschouwingen uwer ogen** Dat is, in al wat uwe ogen behagelijk en aangenaam is, volg dat vrij, neem uw genoegen in dit leven.; **maar weet, dat God, om al deze dingen, u zal doen komen** Alsof hij zeide: Gij zult daar wel ongaarne aankomen, maar God zal u wel doen komen, om rekenschap te geven van al wat gij gesproken en gedaan hebt. Zie onder Pred. 12:14. **voor het gericht.**
10. **Zo doe dan de toornigheid** Onder de toornigheid begrijpt hij alle kwade bewegingen des harten, die hetzelfde ontroeren, als zij vermaand worden de wellusten te verlaten en de vreze Gods aan te nemen. Anderen verstaan door de toornigheid de zonde, die de toorn Gods verwekt over de mensen. Anders, *verdriet, moeilijkheid, treurigheid.* **wijken van uw hart, en doe het kwade** Dat is, allerlei kwade begeerlijkheid en kwade lusten, of zonden. **weg van uw vlees,** Dat is, van uw lichaam. Zie Rom. 6:13, en 1 Cor. 6:15. **want de jeugd, en de jonkheid** Het woord, hetwelk in de Hebreeuwse tekst staat, betekent eigenlijk de dageraad. De jonkheid of kinderjaren zijn als de morgenstond van het menselijk leven. de morgenstond is haast voorbij, de dag vervliegt snellijk, en dan komt straks de nacht, in welke niemand werken kan. **is ijdelheid.** Dewijl zij vergankelijk, haast voorbijgaande en vol dwaasheid is.

- 1. En gedenk aan** Dat is, schik u tot de vreze des Heeren en tot het onderhouden zijner geboden. **de Schepper in de dagen uwer jongelingschap, eer dat de kwade dagen** Dat is, de dagen des ouderdoms, die veel ongemak medebrengen, want de ouderdom is als een gedurige ziekte. **komen, en de jaren naderen, van dewelke gij zeggen zult: Ik heb geen lust in dezelve.**
- 2. Eer dan de zon,** Dit vers en enige der naastvolgende bevatten een beschrijving des ouderdoms naar de wijze des dichters; en het is een gedurige beeldspraak tot het zevende vers toe. **en het licht, en de maan, en de sterren verduisterd worden** Niet inderdaad, maar de oude halfblinde dunkt het zo te zijn., **en de wolken wederkomen** Dat is, de ene ellende na de andere, gelijk het ene onweer na het andere komt. **na den regen.**
- 3. In den dag, wanneer de wachters des huizes** Dat is, de armen met de handen, die het lichaam *waarin de ziel als in een huis woont* bewaren, dienende om het kwaad af te weren en het goede aan te nemen. **zullen beven, en de sterke mannen** Dat is, de benen of schenkels, die het lichaam dragen als twee sterke mannen. **zichzelve zullen krommen, en de maalsters** Dat is, de tanden, die de spijs als vermalen, die kauwende en in stukken bijtende. **zullen stilstaan, omdat** Te weten van malen, dat is van kauwen. De zin is: Als de tanden zo gauw niet zijn zullen om de spijs te kauwen. **zij minder geworden zijn** Te weten minder in getal., **en die door de vensteren zien** Dat is, de ogen, die van tussen de oogleden zien., **verduisterd zullen worden;**
- 4. En de twee deuren** Dat is, de twee lippen, door welke de spijs doorgaat als tussen twee deuren. Verg. Job 41:5. Anderen verstaan hier door *de deuren* de gorgel of strot, waar de spijs en drank door passeren. **naar de straat** Dat is, die men uiterlijk aan

het lichaam ziet. Daar zijn ook deuren inwendig, die men niet ziet, als het deksel der keel en het deksel van het blaasje der gal. **zullen gesloten worden,** Te weten, inplaats van die te openen, als zij harde spijs zouden innemen. Enigen verstaan dit alzo: *als de deuren,* dat is de lippen, zullen gesloten worden, omdat de oude personen belemmerd spreken, niet zowel hun woorden kunnende vormen of voortbrengen als de jonge lieden. **als er is een nederig geluid** Of, *vanwege;* dat is, terwijl de tanden zwaarlijk kauwen, alzo dat men er niet tussen of onder hoort kraken noch breken, gelijk men wel hoort als de jonge lieden harden kost kauwen en in stukken bijten, hebbende goed gebit, hetwelk de oude personen zelden of niet hebben. **der maling, en hij** Te weten de oude man. **opstaat** Te weten van zijn bed. **op de stem van het vogeltje** Dat is, des morgens vroeg, als de vogels beginnen te zingen, want slapen kan hij niet., **en al de zangeressen** Hebr. *de dochters des lieds;* dat is, de zangeressen. Versta hierbij, ook de zangers of muzikanten. Anders: *alle dochters des gezangs;* dat is, al de delen of leden van het lichaam, die de stem vormen. **nedergebogen** Of, *bukken zullen;* dat is vergaan, afnemen, hare kracht verliezen; of klein geacht en van gene waarde zijn zullen, dewijl de oude man daar geen werk van maakt, als geen genoeg meer in de muziek nemende. Zie hiervan een voorbeeld in *Barzillai;* 2 Sam. 19:35. **zullen worden.**

- 5. Ook wanneer zij** Te weten de oude personen. **voor de hoogte** Of, *voor de hoge plaatsen;* dat is, voor hoogverheven of oneffen plaatsen, die de oude personen niet gaarne betreden, vanwege de zwakheid hunner benen, vrezende zich daaraan te stoten, of daarvan te zullen vallen. Of, omdat het hun zuur valt de hoge trappen of heuvels op te klimmen. **zullen vrezen, en dat er verschrikkingen** Of, *verslagenheden;* te weten *grote* of *vele;* vrezende dat zij ergens hun voeten of tenen aan stoten mochten. **zullen zij** Te weten de oude personen. **n op**

den weg, en de amandelboom zal bloeien Als de grijze of grauwe haren daar zijn., en dat de sprinkhaan Dat is, de oude man, die zo mager, krom en dor geworden is als een sprinkhaan; anderen: *en hem een sprinkhaan*; dat is een licht ding als een sprinkhaan, *lastig valt*. **zichzelf een last zal wezen, en dat de lust zal vergaan** Te weten der lichamelijke geneugten en wellusten. Ook de lust tot eten, drinken, enz.; **want de mens** Alsof hij zeide: Als de mens al de ongemakken gevoelt, zo mag hij wel denken dat hij nabij de dood is, ja, alreeds de ene voet in het graf heeft. **gaat naar zij** Te weten de oude personen. **eeuwig huis, en de rouwklagers** Dat is, die lieden, die de verstorvene ten grave bestellen, beschreien en beklagen, waartoe men lieden pleegt te huren. Zie de aantekening bij Jer. 9:17. **zullen in de straat omgaan.**

6. Eer dat het zilveren koord Dat is, eer het merg of pit in de ruggestreng los wordt. Dit merg is wit als zilver, en het gaat van de hersenen af langs de ruggestreng, gelijk een zeel of touw. Anderen verstaan hier door *het zilveren koord* de polsaderen; anders, *weggedaan*; anders *geketend*, of *gebonden*; dat is verdroogd, verstijfd. **ontketend wordt, en de gulden schaal** Dat is, dat dunne huifje of velletje, waar de hersenen in liggen, hetwelk goudverwig is. Anderen verstaan hier door *de gouden schaal* het bekkeneel waar de hersenen in besloten liggen; hetwelk mede door de dood vergaat en als gebroken wordt. **in stukken gestoten wordt, en de kruik** Dat is de voornaamste bloedader aan de lever. **aan de springader gebroken wordt, en het rad aan den bornput in stukken gestoten wordt;**

7. En dat het stof wederom Dat is het lichaam, hetwelk in de beginne van aarde genomen en gemaakt is; Gen. 3:19. Zie Job 7:5. **tot aarde keert, als het geweest is; en de geest weder** Dat is de ziel. Zie Num. 16:22, en Num. 27:16. **tot God**

keert, Te weten in de hemel, verstaande dat Salomo hier het volk Gods alleen aanspreekt. Sommigen verstaan het van de zielen, zowel der ongelovigen als der gelovigen, die beide van God als rechter, terstond als de mens sterft, gewezen worden elk aan hunne plaats: de gelovige ten hemel, de ongelovige ter hel. Verg. Luk. 16:22. **Die hem gegeven heeft** Zie Gen. 2. 7..

8. Ijdelheid der ijdelheden, Zie boven Pred. 1:2. zegt de prediker; **het is al ijdelheid!**

9. En voorts, dewijl de prediker wijs geweest is, zo leerde hij Nadat hij bekeerd was, bekeerde en leerde hij ook anderen. **het volk nog wetenschap,** Dat is goede leerlingen. **en merkte op,** Anders: *hij heeft gewogen*; te weten met de schaal der wijsheid. **en onderzocht;** Anders, *ondervraagde*. **hij stelde vele** Salomo heeft vele spreuken gesproken 1 Kon. 4:32, waarvan alleen *het boek* der Spreuken en dit boek de Prediker tot ons gekomen zijn; en versta hier, onder de naam van *spreuken*, deftige, wijze zinspreuken, handelende van het leven en de zeden der mensen en van de loop der wereld; zie de aantekening bij 1 Kon. 4:32. **spreuken in orde.**

10. De prediker zocht aangename woorden uit te vinden, Of, *zaken*. **en het geschrevene is recht,** Of, *rechtmatig*; dat is, zodanig, op hetwelk niemand met reden te spreken had. **woorden der waarheid.**

11. De woorden der wijzen Hij wil zeggen, dat, gelijk de ossen tot het ploegen met het steken van prikkels of scherpe pennen worden voortgedreven, ook alzo de mensen door scherpe en ernstige vermaningen moeten aangespoord worden tot vroomheid en godzaligheid, en tot afkeer van de wereldse ijdelheid. **zijn gelijk prikkelen, en gelijk nagelen, diep ingeslagen** Hebr. *ingeplant*. **van de meesters der verzamelingen,** Of, *der gemeente*; dat is van de leraars der gemeente. **die gegeven zijn** *Die*, of *welke*; te weten woorden der wijzen, of *die*; te weten

nagelen. **van den enigen Herder.** Hebr. *van een herder*; te weten, van God, die zijns volks herder en hoeder is, Ps. 23: en die zijn profeten en dienaren uitzendende, hen met zijn geest verlicht en bekrachtigt. Zie Joh. 10:11; 1 Petr. 2:25, en 1 Petr. 5:4 Anders: *van de eerste herder.*

12. En wat boven dezelve is, Te weten de woorden der wijzen en des enige herders. Anders: *voorts, mijn zoon, wees hieruit vermaand, of gewaarschuwd.* Hebr. eigenlijk: *wees verlicht*; te weten, uit de spreuken, die in dit boek staan, en inzonderheid ook in het boek mijner spreuken en andere boeken meer. Gij hebt hieraan genoeg, bewaar dit maar wel, en wacht u van aan te nemen hetgeen de filosofen of wereldwijzen geschreven hebben van het opperste goed en de gelukzaligheid der mensen; want dezen zijn van de Geest Gods niet geregeerd geweest, daarom zijn zij wijd van de rechten weg afgetreden. **mijn zoon! wees gewaarschuwd; van vele boeken** Te weten, gelijk de wereldwijze filosofen gedaan hebben. **te maken is geen einde, en veel lezens** Of, *te veel lezen.* Anders, *te veel studeren.* **is vermoeiing** Dat is, het maakt het hoofd en de hersenen moede. **des vleses.** Dat is, des mensen.

13. Van alles, Dat is, al hetgeen waartoe deze predikatie gericht is, aangaande het opperste goed. **wat gehoord is, is het einde van de zaak** Dat is, het besluit, of de som.: **Vrees God, Vrees God;** door wie gij alleen het hoogste goed en zaligheid kunt verkrijgen, maar niet door enig aards of vergankelijk ding. **en houd Zijn geboden, want dit betaamt** Anders; *want dit is het ganse werk, of ambt des mensen;* dat is, daar behoorde hij zijn ganse werk van te maken, dit is het voornaamste doel van des mensen leven; of dit is *het geheel des mensen;* dat is de volkomen gelukzaligheid; of hierin bestaat zijn welvaren en zaligheid. Anders: *des gehele mensen.* **allen mensen.**

14. Want God zal ieder werk Of, elke daad; dat is, alle daden en werken der mensen. **in het gericht brengen** Want

ten jongste dage zal God zelf de verborgen gedachten oordelen; Rom. 2:16; Hebr. 13:4., **met al wat verborgen is, hetzij goed, of hetzij kwaad.**